

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS**

**ALITA PUDZINSKIENĖ
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA**

**PRIĖMIMAS Į VALSTYBĖS TARNYBĄ PAGAL STATUTUS IR
SPECIALIUOSIUS ĮSTATYMUS**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
doc. Dr. Ieva Deviatnikovaitė**

Vilnius, 2017

TURINYS

IVADAS	3
1. STATUTINIŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ STATUSAS KITŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ SISTEMOJE	7
1.1. Statutinių valstybės tarnautojų sąvoka, jos statusą reglamentuojantys teisės aktai.....	7
1.2. Valstybės tarnautojų pareigybių grupių analizė priėmimo į valstybės tarnybą kontekste.....	11
2. PRIĖMIMO Į STATUTINĘ VALSTYBĖS TARNYBĄ TEISINIO REGLAMENTAVIMO ANALIZĖ	15
2.1. Teisės aktai, reguliuojantys statutinių valstybės tarnautojų priėmimą į valstybės tarnybą.....	15
2.2. Reikalavimų asmeniui, siekiančiam tapti statutiniu valstybės tarnautoju, specifiška.....	20
2.3. Asmens, siekiančio tapti statutiniu valstybės tarnautoju, siuntimo į mokymo įstaigas, galimybės.....	29
2.4. Asmens, siekiančio tapti statutiniu valstybės tarnautoju, atrankos procedūros analizė.....	31
2.5. Statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarkos palyginimas su kitų valstybės tarnautojų priėmimo tvarka.....	36
3. PRIĖMIMO Į STATUTINĘ VALSTYBĖS PROBLEMATIKA TEISMŲ JURISPRUDENCIJOJE	42
3.1. Galimybės ginti teisę būti priimtam į statutinę valstybės tarnybą.....	42
3.2. Teismų jurisprudencijos analizė priėmimo į statutinę valstybės tarnybą ribose.....	46
IŠVADOS	55
PASIŪLYMAI	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
ANOTACIJA	66
ANNOTATION	67
SANTRAUKA	68
SUMMARY	69
PRIEDAI	70
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	71

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs valstybės tarnybos instituto ir valstybės tarnautojo statuso specifiką, t. y. „*valstybės tarnyba turi būti organizuota taip, kad valstybės ir savivaldybių institucijose sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas priimtų (arba dalyvautų tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir/arba kontroliuojant jų vykdymą ir kt.) tik lojalūs Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai žmonės*“¹. Valstybės tarnyba turi būti kvalifikuota, o tarnaujantys asmenys į pareigas turi būti atrinkti atsakingai. Tai suponuoja gana aukštus (didesnius, palyginti su reikalavimais kitiems darbuotojams) kvalifikacinius ir profesinius reikalavimus valstybės tarnautojams, ypač pareigūnams (pirmiausia tiems, kurie sprendimus priima vienasmeniškai), taip pat būtinumą užtikrinti galimybę šiems asmenims būnant valstybės tarnyboje nuolat kelti savo profesinę kompetenciją². Be to, kartu turi būti garantuotos piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą. Pastarieji Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo suformuluoti argumentai gali būti laikomi priėmimo į valstybės tarnybą, ypač asmenų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus (dėl statutinių valstybės tarnautojų platesnių valdingų įgaliojimų)³ tvarkos prioritetais, t. y. priėmimo į valstybės tarnybą procesas turi būti objektyvus, efektyvus ir skaidrus. Nes „*kiekvienos saugios demokratiškos šalies atspindys yra nešališka valstybės tarnybos sistema, kuri yra vienodai visiems prieinama, remiasi atranka pagal privalumus bei priėmimu į tarnybą formaliomis, nustatytomis procedūromis*“⁴.

Tiriama problema.

Visuomenėje gana dažnai sutinkamas pakankamai neigiamas požiūris į sukarintose arba jėgos struktūrose dirbančius asmenis, t. y. statutinius valstybės tarnautojus. Tai lemia kartas nuo karto statutinių valstybės tarnautojų įvykdomi nusikaltimai ir kylantys korupcijos skandalai. Tačiau asmenų, norinčių tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje skaičius nuolat mažėja ne tik dėl neigiamo visuomenės požiūrio, bet ir dėl pakankamai sudėtingos, galimai neaiškios priėmimo į tarnybą atrankos, taikomų aukštų reikalavimų sveikatos būklei, fiziniam pasirengimui, nepriekaištingai reputacijai.

¹„Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai ir įstatymams“, Byla Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03. LRKT. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>

²*Ibid.*

³ Budbergytė Rasa., Šakočius Alvydas., Žilinskas D. *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo komentaras*. (Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2004), 13.

⁴Van-Biesen G. „*Europos Personalo atrankos tarnyba. Valstybės tarnybos atrankos procedūrų apžvalga Europos Sąjungos kontekste*“. 2016. <http://www.oecd.org/countries/lithuania/36762476.pdf>

Taip pat gana dažnai dalis statutinių valstybės tarnautojų yra vertinami kaip neatitinkantys statutinių valstybės tarnautojų sąvokos ir statuso. Labiausiai iš visų statutinių valstybės tarnautojų išsiskiria ir daugiausia ginčų kelia diplomatinės tarnybos pareigūnai, vertinant jų priėmimo į diplomatinę tarnybą aspektu.

Baigiamojo darbo aktualumas.

Vadovaujantis minėtais prioritetais pastaruoju metu yra rengiamos iniciatyvos valstybės tarnybos sistemos stiprinimo kontekste, pavyzdžiui, 2010 m. birželio 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtinto Valstybės tarnybos tobulinimo koncepciją, tačiau joje numatytose valstybės tarnybos tobulinimo gairėse nėra sprendžiami klausimai, susiję su statutiniais valstybės tarnautojais, pirmiausia, pavyzdžiui, priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus tobulinimo klausimai, taip pat aiškūs statutinio valstybės tarnautojo sąvokos apibrėžimo, pareigybių priskyrimo statutinei valstybės tarnybai kriterijų nustatymo, statutinių valstybės tarnautojų statuso suvienodinimo klausimai. Taigi galiojančio Lietuvos nacionalinio teisinio reglamentavimo trūkumai, nepakankamas Lietuvos valstybės leidžiamosios ir vykdomosios valdžios dėmesys problematikos sprendimui ir reguliavimo tobulinimui bei teismų praktikoje nagrinėjami ginčai dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą pagrindžia aktualumą ir poreikį nagrinėti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus institutą.

Darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis.

Statutinių valstybės tarnautojų atsakomybės, atleidimo iš pareigų klausimai ne kartą buvo nagrinėti ne tik įvairiuose straipsniuose, bet ir moksliniuose darbuose. Turbūt daugiausia statutinių valstybės tarnautojų statuso klausimus nagrinėjo Alfredas Laurinavičius. Savo darbuose („Europos politinės, kultūrinės tradicijos standartai ir šalių statutinių institucijų (įstaigų) administravimo tobulinimas“ (Jurisprudencija, 2005, 73 (65); „Globalizacijos iššūkiai keičia nacionalinių valstybių saugumo funkcijas“ (Valstybės tarnybos aktualijos, 2008, 13); „Tarnybinė teisė: Statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas“ (Vilnius: LTU, 2003, 10)) jis gana plačiai analizavo statutinių valstybės tarnautojų statusą, veiklos ypatumus, pareigūnų teises ir pareigas. Tačiau šie darbai yra pakankamai seni, teisės aktai, reguliuojantys statutinių valstybės tarnautojų statusą nuolat keičiasi, todėl kyla naujų jų taikymo problemų, kurias būtina nagrinėti. Taip pat pažymėtina, kad būtent statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą klausimas nagrinėtas mažai, dažniausiai lyginamosios analizės su kitais valstybės tarnautojais ar darbuotojais aspektu. Šiame darbe statutinių valstybės tarnautojų priėmimas į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus nagrinėjamas iš esmės vertinant teisės aktus, kurie reguliuoja priėmimą į statutinę valstybės tarnybą, bei analizuojant nacionalinių teismų jurisprudenciją.

Baigiamojo darbo reikšmė.

Išnagrinėti priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus teisinį reguliavimą ir reglamentavimą, atlikti palyginimą su priėmimo į valstybės tarnybą pagal Valstybės tarnybos įstatymą, apžvelgti nacionalinę teismų jurisprudenciją.

Tyrimo tikslas.

Išsamiai išnagrinėti valstybės tarnautojų priėmimą į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus, identifikuoti dabartinio reglamentavimo problematiką ir pateikti jų priėmimo tvarkos į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus tobulinimo pasiūlymus.

Tyrimo uždaviniai.

Tyrimo tikslui pasiekti iškelti tokie tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus teisinį reglamentavimą.
2. Atlikti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus ir kitų valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarkos lyginamąją analizę.
3. Apibendrinti suformuotą teismų praktiką valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus srityje.
4. Identifikuoti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus galiojančios tvarkos trūkumus, problemas ir pateikti jų sprendimo pasiūlymus.

Tyrimo metodika.

Atliktame tyrime buvo panaudoti loginis–analitinis, sisteminis, lyginamasis ir lingvistinis tyrimo metodai. Pavyzdžiui, loginis–analitinis metodas buvo naudotas vertinant tam tikrą teisės normose numatytą taisyklę ar atitinkamo klausimo reglamentavimo problematiką, kartu išreiškiant darbo autorės poziciją, pavyzdžiui, dėl statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą reglamentavimo. Sisteminis metodas buvo aktualiausias siekiant atskleisti santykį tarp nagrinėjamos temos atitinkamo klausimo sampratos tiek teisės doktrinoje, tiek teisės aktuose, taip pat apibendrinant ir formuluojant išvadas. Lyginamasis metodas darbe taikomas teoriniu ir praktiniu požiūriu lyginant ir pateikiant panašumus ir skirtumus tarp valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus ir kitų valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarkų. Lingvistinis metodas naudojamas nustatant teisės normų turinį – jos analizuojamos pagal sintaksės, gramatikos ir kitas kalbos taisykles.

Tyrimo struktūra.

Darbą sudaro įvadas, trys skyriai su poskyriais, tyrinėjimo pagrindu suformuotos išvados ir pasiūlymai. Pirmame skyriuje, atlikus valstybės tarnautojų pareigybių grupių analizę priėmimo į valstybės tarnybą požiūriu, yra nagrinėjamas statutinių valstybės tarnautojų teisinis statusas bei identifikuojami jį reglamentuojantys teisės aktai. Antrame skyriuje yra pateikiama Lietuvos Respublikos nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių priėmimą į konkrečias Lietuvos Respublikos statutines valstybės institucijas, analizė. Trečiame skyriuje atliekama Lietuvos Respublikos nacionalinių teismų jurisprudencijos srityje, reglamentuojančių priėmimą į konkrečias Lietuvos Respublikos statutines valstybės institucijas, analizė. Darbo pabaigoje pateiktas naudotų literatūros šaltinių, susijusių su magistrinio darbo tema, sąrašas, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą.

Tyrimo šaltiniai.

Atlikto tyrimo pagrindą sudaro įstatymų ir kitų norminių teisės aktų, reglamentuojančių atitinkamus valstybės tarnybos teisinių santykių klausimus, analizė ir interpretacija, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas⁵, ir kt. Taip pat buvo analizuojama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika atitinkamais nagrinėjamos temos aspektais. Taip pat nagrinėjami atlikti praktiniai tyrimai bei išdėstytos mokslinės doktrinos atstovų pozicijos nagrinėjamos temos srityje.

Ginamieji teiginiai.

1. Asmens, bausto administracine tvarka, atitikimo nepriekaištingai reputacijai keliamiems reikalavimams vertinimo įtvirtinimas tiesiogiai statuteose sumažintų administracinių bylų, susijusių su valstybės tarnautojų priėmimu į valstybės tarnybą, skaičių.

2. Diplomatinės tarnybos priskyrimas statutinių valstybės tarnautojų kategorijai yra netinkamas vertinant priėmimo į statutinę valstybės tarnybą aspektu.

⁵„Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas“, *Valstybės Žinios* 66, 2130 (1999).

1. STATUTINIŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ STATUSAS KITŲ VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ SISTEMOJE

Valstybės tarnautojai, kurie yra priimami į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus, yra sudėtinė valstybės tarnautojų sistemos dalis, todėl siekiant nuosekliai išanalizuoti šios pareigybės valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą procesą, pirmiausia, reikia nustatyti šiems valstybės tarnautojams Lietuvos nacionaliniais teisės aktais suteikiamą statusą. Dėl to šioje darbo dalyje, atlikus valstybės tarnautojų pareigybių grupių analizę priėmimo į valstybės tarnybą požiūriu, yra nagrinėjamas statutinių valstybės tarnautojų teisinis statusas bei identifikuojami jį reglamentuojantys teisės aktai.

1.1. Statutinių valstybės tarnautojų sąvoka, jos statusą reglamentuojantys teisės aktai

Statutinių valstybės tarnautojų sąvoka yra įtvirtinta Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. redakcija), numatančioje, kad statutiniu valstybės tarnautoju yra laikomas valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statusas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu⁶. Manytina, jog pastaroji statutinio valstybės tarnautojo sąvoka nėra pakankama siekiant aiškiai nustatyti, kurie tarnautojai gali būti laikomi statutiniais valstybiniais tarnautojai, o kurie ne. Minėtoje sąvokoje nėra apibrėžti statutinio valstybės tarnautojo vertinimo kriterijai pagal kuriuos būtų galima atriboti statutinį valstybės tarnautoją nuo kitų valstybės tarnautojų.

Pastebėtina, kad šią problematiką dėl šiuo metu galiojančios statutinio valstybės tarnautojo sąvokos nepakankamo aiškumo buvo inicijuota spręsti pateikiant Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo 2011 m. vasario 3 d., projektą kurio rengimą paskatino tai, kad galiojanti statutinio valstybės tarnautojo sąvoka yra neaiški, todėl statutiniams valstybės tarnautojams dažnai priskiriami tokie valstybės tarnautojai, kurių atliekamos funkcijos (pavyzdžiui, viešųjų ryšių, viešųjų pirkimų, vidaus audito, dokumentų tvarkymo ir pan.) nėra tiesiogiai susijusios su nustatytų uždavinių ir funkcijų statutinei įstaigai įgyvendinimu. Pažymėtina ir tai, kad statutiniams valstybės tarnautojams keliami reikalavimai sveikatos būklei, fiziniam pasirengimui, nors pagal atliekamų funkcijų pobūdį, tokie reikalavimai nėra būtini. Tiesioginis statutinio pareigūno atliekamas darbas nėra susijęs su pavojingų darbų ar pareigų

⁶„Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas“, *Valstybės žinios* 66, 2130 (1999)

vykdymu, administracinių įgaliojimų nepavaldiems asmenims taikymu. Vertinant tai, tokiems statutiniams valstybės pareigūnams negali būti taikomi reikalavimai būti tinkamos sveikatos būklės, reikalingo fizinio pasirengimo, netikslinga būtų taikyti ir ypatingą lojalumo – priesaikos institutą. Šį faktą konstatavo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2010 m. birželio 21 d. pasitarime patvirtintose Statutinės valstybės tarnybos tobulinimo gairėse atkreipusi dėmesį į tai, kad „statutinio valstybės tarnautojo sąvoka nepakankamai aiški, todėl reikėtų tikslinti jos apibrėžimą, atsižvelgiant į tai, kad statutinio valstybės tarnautojo statusas grindžiamas tam tikromis institucijai pavestomis funkcijomis, kurių atlikimas siejamas su asmens sveikatos būkle, fiziniu ir dalykiniu pasirengimu, asmeninėmis, moralinėmis savybėmis“⁷. Iš esmės buvo siūloma siaurinant valstybės tarnautojų, kuriems gali būti taikomas statutinio pareigūno statusas, ratą ta apimtimi, kad jis būtų suteikiamas tik ypatingas funkcijas, būtinas valstybei kaip po tokia egzistuoti, atliekančiam asmeniui, tuo pačiu praplečiant pačią statutinio valstybės tarnautojo sąvoką, nurodant kuo daugiau statutinio valstybės tarnautojo požymių. Todėl Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte buvo siūloma patikslinti statutinio valstybės tarnautojo sąvoką, nustatant, kad statutiniu valstybės tarnautoju laikomas asmuo, „priimtas į pareigas ir jas atliekantis pagal įstatymo patvirtintą statutą, turintis įstatymo suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu ir atliekantis įstatymuose nustatytas funkcijas, kurioms atlikti būtini specialieji sveikatos būklės, fizinio ir dalykinio pasirengimo, asmeninių ir moralinių savybių reikalavimai, taip pat diplomatas“⁸. Tačiau pastaroji Įstatymo projekte siūloma statutinių valstybės tarnautojų sąvoka aiškiau apibūdino statutinių valstybės tarnautojų pareigybę. Nes aukščiau pateiktų sąvokų turinio analizė leidžia daryti išvadą, kad tiek galiojančiame, tiek įstatymo projekte teikiamame statutinio valstybės tarnautojo sąvokos apibrėžime yra nurodyti analogiško turinio statutinį valstybės tarnautoją apibūdinantys požymiai (tarnyba reguliuojama specialiu teisės norminiu aktu, nustatyti specialieji pareigų užėmimo ir jų vykdymo reikalavimai, tarnautojas turi įstatymo suteiktus viešojo administravimo įgalinimus sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu)⁹. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo 2017-01-17 projekte Nr. XIIP-3268 (2) taip pat numatoma naujai formuluojama statutinio valstybės tarnautojo sąvoka. Numatytas statutinio valstybės tarnautojo apibrėžimas yra žymiai platesnis nei buvo iki šiol. Įstatymo projekte įtvirtinta, kad „Valstybės tarnautojas, įstatymu patvirtinto statuto nustatyta tvarka priimtas į pareigas statutinėje įstaigoje ar krašto apsaugos sistemos institucijoje vykdyti teisės aktuose jai nustatytas funkcijas ir turintis įstatymų suteiktus įgaliojimus sau nepavaldiems

⁷ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, 2011-02-03, LRS, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=391870.

⁸ *Ibid.*

⁹ „Teisės departamento išvada dėl valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui“, 2011-02-10, LRS, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=392346.

asmenims arba tokių įgaliojimų neturintis, bet vadovaujantis statutiniams valstybės tarnautojams, arba vykdančis kriminalinę žvalgybą, arba vykdančis krašto apsaugos sistemos institucijoms priskirtas funkcijas, kurioms vykdyti būtina turėti specialiųjų žinių ir (arba) tarnybos krašto apsaugos sistemoje patirties, arba Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka priimtas į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą diplomatu“¹⁰ laikomas statutiniu valstybės tarnautoju Taigi, kaip ir buvo minėta, projekte įtvirtinta statutinio valstybės tarnautojo sąvoka yra daug platesnė, apimanti konkrečias valstybės tarnybos sritis, kuriose tarnaujantis asmuo įgyja statutinio valstybės tarnautojo statusą. Iki šio įstatymo projekto žvalgybos arba krašto apsaugos sistemoje dirbantys asmenys valstybės tarnybos įstatymo rėmuose nebuvo laikomi statutiniais valstybės tarnautojais. Pažymėtina tai, kad šis įstatymo projektas šiuo metu yra derinimo stadijoje, tačiau Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto išvadoje pasiūlymų ar pastabų šiam sąvokos pakeitimui neišsakyta. Pastabų nebuvo pateikta ir ankštesnei įstatymo projekto redakcijai. Taigi nagrinėtas siūlymas dėl statutinių valstybės tarnautojų sąvokos, numatytos Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje, tobulinimo vertinamas teigiamai, nes, manytina, jog priėmus šį pakeitimą ir nustatčius atitinkamą jo įgyvendinimo tvarką (pavyzdžiui, kad šio projekto nuostatos būtų taikomos tik tiems statutiniams valstybės tarnautojams, kurie į tarnybą priimami jau po šio įstatymo įsigaliojimo) būtų nustatyti aiškesni statutinį valstybės tarnautoją apibūdinantys požymiai.

Kaip minėta anksčiau, statutiniai valstybės tarnautojai yra viena iš keturių valstybės tarnautojų pareigybių grupių, kurių statusas ir teisinė padėtis pasižymi specifiškumu. Šios valstybės tarnautojų pareigybės išskirtinumas pasireiškia dėl specialiųjų priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitų su tarnybos ypatumais susijusių sąlygų, kurias įtvirtina specialūs įstatymo patvirtinti statutai arba Diplomatinės tarnybos įstatymas. Todėl pagrindinis norminis teisės aktas, reglamentuojantis konkretaus statutinio valstybės tarnautojo statusą, yra ne Valstybės tarnybos įstatymas, o konkretus įstatymo patvirtintas statusas (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statusas¹¹ ir kiti) arba specialusis įstatymas (pavyzdžiui, Diplomatinės tarnybos įstatymas). Tarnybų statutai, anot A. Laurinavičiaus, šias institucijas daro uždaras, t. y. apibrėžia jų savitas teises, pareigas, įgaliojimus – tarnybinės diskrecijos ribas¹², taip pat statutinių valstybės institucijų uždavimas ir

¹⁰„Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo 2017-01-17 projektas Nr. XIIP-3268 (2).“ LRS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/52de4ef0dc8911e6be918a531b2126ab>

¹¹„Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas. Specialiųjų tyrimų tarnybos statusas“. *Valstybės Žinios* 38, 1656 (2003).

¹²Laurinavičius Alfredas. *Europos politinės, kultūrinės tradicijos standartai ir šalių statutinių institucijų (įstaigų) administravimo tobulinimas* (Jurisprudencija, 2005, Nr. 73 (65)), 10.

specifika pasireiškia ir tuo, kad tarnybų statutuose yra įtvirtinta ir skirtinga, lyginant su kitomis valstybės tarnautojų pareigybėmis, atrankos procedūra.

Toks įstatymo leidėjo pasirinktas statutinių valstybės tarnautojų statuso reglamentavimo modelis (t. y. statutinio valstybės tarnautojo tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtinti statutai ir specialieji įstatymai) sąlygoja, jog Valstybės tarnybos įstatymas, kuris nustato pagrindinius valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo statusą, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus, statutiniams valstybės tarnautojams yra taikomas tik su tam tikromis išlygomis. Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* yra įtvirtinta, kurios Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos yra taikomos statutiniams valstybės tarnautojams. Pavyzdžiui, Valstybės tarnybos įstatymo „³¹ straipsnis, ⁵ straipsnis, 9 straipsnio 3 dalies 1 punktas ir 4 dalis, 15 straipsnis, 16 straipsnio 4 ir 6 dalys, 16¹ straipsnis, 17 straipsnis, 18¹ straipsnis, 18³ straipsnis, 19 straipsnis, 26¹ straipsnis, 28 straipsnis, 29 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys, 31 straipsnis, 31¹ straipsnis, 32 straipsnis, 33 straipsnis, 34 straipsnis, 34¹ straipsnis, 38¹ straipsnis, 39 straipsnio 1 dalis, 42 straipsnio 2 dalis, 43 straipsnio 5 dalies 9 punktas, 44 straipsnio 1 dalies 19 ir 20 punktai“¹³ taikomi be išlygų. Kitos valstybės tarnybos įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja jų statutai ar Diplomatinių tarnybos įstatymas.

Valstybės tarnybos įstatymo ir atitinkamų specialiųjų valstybės tarnybos santykius reglamentuojančių įstatymų ir statutų tarpusavio santykis gali būti apibūdintas, analogiškai pasiremiant darbo santykių reglamentavimo principu – darbo įstatymų bendrumas ir jų diferenciacija pagal darbo sąlygas ir darbuotojų psichofizines savybes. T. y. bendrajame teisės akte reglamentuojančiam valstybės tarnybos teisinius santykius yra būdingas diferenciacijos principas. Valstybės tarnybos įstatymo reguliavimo srities atžvilgiu diferenciacijos principas taikomas darant išlygas iš Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo per specialius įstatymus ir statutus. Specialieji įstatymai ir statutai daro išimtis iš bendrųjų taisyklių įtvirtintų bendrajame teisės akte - Valstybės tarnybos įstatyme. Tuo tarpu specialieji įstatymai ir statutai įtvirtina specialiąsias diferenciacijos normas. Ir iš karto norima atkreipti dėmesį, kad per diferenciaciją daromos išimties iš bendrųjų taisyklių, tačiau valstybės tarnautojų statuso dėl skirtingos jų padėties nevaržo diskriminacija, nes yra vienodai traktuojami visi asmenys priskirtini viena ar kitai tarnautojų grupei patenkančiai į tą pačią teisinio reglamentavimo sferą.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo ir specialiųjų statutų santykį galima pailustruoti pritardami pareiškėjo pozicijai Administracinėje byloje Nr. I-821 -513/2007. T. y. Šioje byloje pareiškėjas daro išvadą, kad Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas

¹³ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas“, *Valstybės žinios* 66, 2130 (1999)

yra bendrasis teisės aktas, o Vidaus tarnybos statutas – specialusis teisės aktas, nes Statutas nustato „*vidaus tarnybos principus, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus*“¹⁴, taip pat kitų valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus ir konkurencijos atveju turi būti taikoma specialioji norma, t. y. Vidaus tarnybos statutas.¹⁵ Analogiškos pozicijos yra laikomasi ir teismų praktikoje, t. y. Statutinių valstybės tarnautojų tarnybos, socialines ir kitas sąlygas turi nustatyti atitinkami statutai, o juose (ne juos lydinčiuose teisės aktuose) neišsprendus tam tikrų klausimų, reikia vadovautis Valstybės tarnybos įstatymu ir tik išimtiniais atvejais šiems tarnautojams gali būti taikomos Darbo kodekso nuostatos¹⁶.

Paminėtina, kad statutiniams valstybės tarnautojams be Valstybės tarnybos įstatymo taip pat yra taikomos Darbo kodekso, kai kurios atskiros Valstybinio socialinio draudimo įstatymo, Sveikatos draudimo įstatymo ir kitų specialiųjų įstatymų nuostatos.

Reziumuojant aukščiau išdėstytą, galima daryti išvadą, jog dėl statutinių valstybės tarnautojų einamų pareigų, atliekamos viešojo administravimo veiklos specifiškumo ir jų tarnybinės diskrecijos. Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintas bendrasis valstybės tarnybos teisinių santykių reglamentavimas yra nepakankamas, todėl tose valstybės tarnybos srityse statutinių valstybės tarnautojų teisinio statuso ir kitų klausimų teisingas teisinis reglamentavimas privalo būti įtvirtintas specialiuosiuose įstatymuose ir statutuose.

1.2. Valstybės tarnautojų pareigybių grupių analizė priėmimo į valstybės tarnybą kontekste

Valstybės tarnautojas yra apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje ir atliekantis viešojo administravimo veiklą valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimančią ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų

¹⁴„Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas“. TAR 10814, (2015)

¹⁵„Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2007 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-821-513/2007“. Žiūrėta 2017 vasario 12 d. <http://www.infolex.lt/praktika/test/Default.aspx?Id=20>

¹⁶„Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 1d. nutartis administracinėje byla Nr. A¹² -21 – 04“. Žiūrėta 2017 vasario 12 d. <http://www.infolex.lt/praktika/test/Default.aspx?Id=20>

projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu (Valstybės tarnybos įstatymo 2 str. 1-2 d.). Valstybės tarnautojai pagal Valstybės tarnybos įstatymo 6 straipsnyje įtvirtintą šiuo metu galiojančią teisinę reguliavimą yra skirstomi į keturias pareigybių grupes, antai:

1) karjeros valstybės tarnautojai – tai valstybės tarnautojai, priimti į pareigas neterminuotam laikui ir turintis galimybę šio Įstatymo nustatyta tvarka įgyvendinti teisę į karjerą valstybės tarnyboje;

2) politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai – tai valstybės tarnautojai, priimti į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos įgaliojimų laikui arba kituose įstatymuose nustatytam laikui;

3) įstaigų vadovai – tai valstybės tarnautojai, priimti vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai;

4) statutiniai valstybės tarnautojai – tai valstybės tarnautojai, kurių tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintys viešojo administravimo įgaliojimus jiems nepavaldžių asmenų atžvilgiu¹⁷.

Pažymėtina tai, kad pirmajame norminiame teisės akte, reguliavusiame valstybės tarnautojų – valdininkų teises ir pareigas bei atsakomybę, teisinę padėtį, priėmimą į tarnybą ir atleidimą iš jos, Lietuvos Respublikos valdininkų įstatyme tarnautojai pagal pagrindinio darbo turinį ir pobūdį buvo skirstomi į profesinius korpusus (mokytojų, policijos, teisėjų, medicinos darbuotojų, diplomatų, valdininkų ir t.t.). Įsigaliojus Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymui 1999 m. liepos 8 d. Nr. VIII-1316 valstybės tarnautojai buvo skirstomo pirmiausia į viešojo administravimo, nurodant, kad į šią grupę įeina ir statutiniai valstybės tarnautojai, ir paslaugų. Įstatymo leidėjas viešojo administravimo valstybės tarnautojus dar suskirstė į karjeros, politinio – asmeninio pasitikėjimo, įstaigų vadovus ir pakaitinius. Tačiau šiame skirstyme nebeliko statutinių valstybės tarnautojų. Įstatymo leidėjas juos priskyres prie viešojo administravimo valstybės tarnautojų, pastaruosius skirstydamas į dar smulkesnes dalis tarsi pamiršo ar pametė. Taip pat, suskirsčius paslaugų valstybės tarnautojus į įstaigų vadovus, viešųjų paslaugų ir atliekančius ūkines ar technines funkcijas, statutiniai valstybės tarnautojai buvo priskirti ir prie teikiančių viešąsias paslaugas. Tačiau toks skirstymas buvo netikslus, o statutinių valstybės tarnautojų statusas ir vieta valstybės tarnautojų sistemoje taip ir liko neaiški. Būtina pabrėžti, jog vėliau įstatymo nuostatos buvo keičiamos, kol 2006 m. sausio 12 d., kai įsigaliojo Valstybės tarnybos įstatymo 6 straipsnį pakeičiantis įstatymas, valstybės tarnautojų pareigybės

¹⁷ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas“, *Valstybės žinios* 66, 2130 (1999)

buvo skirstomos į: 1) karjeros; 2) politinio (asmeninio) pasitikėjimo; 3) įstaigų vadovų; 4) statutinių. T. y. pastaruoju įstatymu į valstybės tarnautojų pareigybių grupių sąrašą buvo įtraukti statutinių valstybės tarnautojų pareigybė. Pastarasis teisinio reglamentavimo pakeitimas vertinamas teigiamai, nes juo buvo eliminuota iki tol buvusi probleminė statutinių valstybės tarnautojų padėtis, t. y. jie nebuvo įtraukti į minėtą valstybės tarnautojų pareigybių grupių sąrašą. Ši problematika pasireiškė tuo, kad pagal ankstesnį teisinį reguliavimą nebuvo vienodos praktikos taikant Valstybės tarnybos įstatymo normas statutiniams valstybės tarnautojams (pavyzdžiui, dėl laikino priėmimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, dėl buvusiam karjeros valstybės tarnautojui nustatytos garantijos be konkurso būti priimtam į kitas karjeros valstybės tarnautojų pareigas ir kt.), taip pat įvairiai suprantama ar statutinius valstybės tarnautojus reikėtų laikyti karjeros valstybės tarnautojais.

Valstybės tarnautojų situacija pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Valstybės tarnautojų skaičius 2012 – 2016 metais¹⁸

Metai	Iš viso	Iš jų pakaitinių	Iš viso (be statutinių)	Karjeros	Politinio (asmeninio) pasitikėjimo	Įstaigų vadovų	Statutinių
2016	51136	761	28830	27634	909	287	21545
2015	52185	927	30158	28922	946	290	21100
2014	52557	1030	29645	28429	912	304	22912
2013	51799	1153	28935	27956	674	305	22864
2012	52202	1458	28693	27493	890	310	23509

Pateiktoje lentelėje aiškiai matyti, kad daugiausia valstybės tarnautojų yra karjeros valstybės tarnautojai. Taip pat stebimas šių valstybės tarnautojų nuolatinis skaičiaus didėjimas. Tuo tarpu statutinių valstybės tarnautojų skaičius nuolat mažėja. Tikėtina, kad statutinių valstybės tarnautojų skaičiaus mažėjimą lėmė prasidėjusi „išstatutinimo“ procedūra, kuomet statutiniai valstybės tarnautojai, įvertinus jų pareigybės aprašyme numatytas funkcijas ir kurie neturi administracinių įgaliojimų kitų asmenų atžvilgiu, tampa karjeros valstybės tarnautojais. Kaip pavyzdį galima paminėti tai, kad yra pareigybių, kurioms nebūdingas ir nebūtinai statutinio valstybės tarnautojo statusas. Pvz., buhalteriu ar personalo skyriaus specialistui nereikalingas nei fizinis pasirengimas, nei galimybė duoti valdingus nurodymus tretiesiems asmenims.

¹⁸ Valstybės tarnautojų skaičius. Valstybės tarnybos departamentas. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2017 kovo 26 d. <http://statistika.vtd.lt/index.html>

Nepaisant to, jie dirba statutinį darbą su papildomomis socialinėmis garantijomis, kaip ir tie, kurie pagrįstai turi specialų statusą.

Remiantis aukščiau išdėstytu galima daryti išvadą, jog statutiniai valstybės tarnautojai yra viena iš valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose veikiančių subjektų pareigybių grupių, kurie eina pareigas valstybės tarnyboje ir atlieka Valstybės tarnybos įstatyme apibrėžtą viešojo administravimo veiklą. Vienu iš valstybės tarnautojų pareigybių grupių klasifikavimo kriterijumi galima laikyti jų priėmimo į valstybės tarnybą tvarką, kadangi priimant į pareigas valstybės tarnyboje karjeros, politinio (asmeninio) pasitikėjimo, įstaigų vadovus ir statutinius valstybės tarnautojus asmeniui taikomi skirtingi reikalavimai ir skyrimo į pareigas procedūra. Pažymėtina ir tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme numatyta statutinio valstybės tarnautojo sąvoka yra neaiški, kelianti sunkumų vertinant ir atribojant juos nuo kitų valstybės tarnautojų.

2. PRIĖMIMO Į STATUTINĘ VALSTYBĖS TARNYBĄ TEISINIO REGLAMENTAVIMO ANALIZĖ

Šiame darbo skyriuje yra pateikiama Lietuvos Respublikos nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių priėmimą į konkrečias Lietuvos Respublikos statutinės valstybės institucijas, analizė. Ją atliekant yra orientuojamasi į priėmimo instituto pagal statutus ir specialiuosius įstatymus specifikos atskleidimą, taip pat identifikuojami priėmimo į konkrečias statutinės institucijas panašumai ir skirtumai, viso to pagrindu yra formuluojami apibendrinimai ir daromos išvados dėl Lietuvos Respublikoje įteisinto priėmimo į statutinę valstybės tarnybą modelio koncepcijos ir specifikos. Galiausiai yra atliekama priėmimo į Lietuvos Respublikos statutinę valstybės tarnybą modelio lyginamoji analizė su priėmimo į valstybės tarnybą pagal valstybės tarnybos įstatymą.

Siekiant išsamiai išnagrinėti ir tinkamai įvertinti statutinių valstybės tarnautojų priėmimą į statutinę valstybės tarnybą yra tikslinga išskirti teisinio reglamentavimo analizę į keletą potemių.

2.1. Teisės aktai, reguliuojantys statutinių valstybės tarnautojų priėmimą į valstybės tarnybą

Priėmimas į Lietuvos Respublikos statutinę valstybės tarnybą, kaip buvo minėta, yra reglamentuojamas įstatymo patvirtintuose statuteose bei specialiuose įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose. Be to, atitinkamais priėmimo į statutinę valstybės tarnybą klausimais statutiniams valstybės tarnautojams yra taikomas ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas tiek, kiek jų statuso nereglementuoja statutai ir specialūs įstatymai. Pažymėtina tai, kad kiekvieną specialią valstybės tarnybos sritį reguliuoja konkretus statusas, kuriame nurodoma jo paskirtis ir įtvirtinta tos srities statutinio valstybės tarnautojo sąvoka.

Vienas iš plačiausių valstybės tarnybos sritį apimančių ir didžiausių statutinių valstybės tarnautojų dalį reguliuojančių statutų yra Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos įstatymas. Šis Statutas nustato vidaus tarnybos principus, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos

vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus, taip pat kitų valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus¹⁹.

Vidaus tarnybos statusas taikomas vidaus reikalų statutinėms įstaigoms, tokioms kaip Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Vadovybės apsaugos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos. Taip pat šis statusas reguliuoja kitų vidaus reikalų įstaigų (vidaus reikalų centrinių įstaigoms pavaldžios teritorinės, specializuotos ir kt. įstaigos) ir vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigų pareigūnų tarnybos organizavimą.

Statute įtvirtintas ir vidaus tarnybos sistemos pareigūno apibrėžimas. Asmuo vadinamas statutiniu vidaus tarnybos pareigūnu jei jis atitinka keletą bruožų, numatytų statute. Pirmiausia, asmuo privalo būti priimtas į tarnybą pagal statute numatytą tvarką. Antra, asmuo turi vykdyti tik įstatymuose numatytas funkcijas. Trečia, turi būti suteikti viešojo administravimo įgaliojimai jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu. Toks asmuo, atlikdamas priskirtas funkcijas, įgyvendina statute numatytus uždavinius ir funkcijas. Taigi, vidaus tarnybos statute numatyti pagrindiniai statutinio tarnybos sistemos pareigūno požymiai.

Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute reglamentuota Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų veiklos teisinius pagrindus, uždavinius, finansavimą, kontrolę, pataisos pareigūnų teisinę padėtį, specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas²⁰. Kalėjimų departamentui pavaldžiomis įstaigomis statute įvardinamos probacijos tarnybos, pataisos įstaigos, tardymo izoliatoriai ir pataisos pareigūnų švietimo įstaigos, o pataisos pareigūnu laikomas statutinis valstybės tarnautojas, priimtas į tarnybą Kalėjimų departamente ar jam pavaldžioje įstaigoje.

Statusas, reguliuojantis specifinę statutinių valstybės tarnautojų sritį yra Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statusas. Šis statusas taikomas reguliuojant muitinės pareigūnų priėmimą į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje (toliau – muitinė) ir atleidimą iš jos, muitinės pareigūnų perkėlimą į kitas pareigas, tarnybinės veiklos vertinimą, skatinimą, atsakomybę, socialines garantijas²¹. Teisės akte Muitinės pareigūnu apibrėžiamas statutinis valstybės

¹⁹ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“, TAR <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1a6b7b0217d11e5b336e9064144f02a>

²⁰ „Lietuvos Respublikos tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto patvirtinimo įstatymas. Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statusas,“ *Valstybės Žinios* 39, 1088(2000).
<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=c335f66090ed11e4bb408baba2bdddff3>

²¹ „Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto pakeitimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 2881 (2003).

tarnautojas, tarnaujantis muitinėje ir pagal pareigas turintis viešojo arba vidaus administravimo įgaliojimus pavaldiems ar nepavaldiems asmenims.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statusas yra teisės aktas, kuriame reglamentuojama specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų statusas, skyrimo į tarnybą ir atleidimo iš jos tvarka, darbo užmokesčio, paskatinimų, nuobaudų skyrimo ir atsakomybės, socialinių garantijų ir kiti su tarnyba specialiųjų tyrimų tarnyboje susiję klausimai²². Statutinis valstybės tarnybos pareigūnas priimtas į specialiųjų tyrimų tarnybą statute numatyta tvarka laikomas specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnu.

Krašto apsaugos sistemos organizavimą ir civilinės krašto apsaugos tarnybos sąlygas ir tvarką numato Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statusas²³. Šiame statute įtvirtintas civilinių statutinių valstybės tarnautojų statusas, priėmimas į tarnybą ir atleidimas iš jos, darbo užmokestis ir socialinės garantijos, atsakomybė, stažuotės ir mokymai.

Kaip specialusis įstatymas, reglamentuojantis valstybės tarnautojų priėmimą į statutinę valstybės tarnybą, ir kartu *expressis verbis* įtvirtintas Valstybės tarnybos įstatyme, išskirtinas Lietuvos Respublikos Diplomatinės tarnybos įstatymas, kuris nustato Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos formavimo ir funkcionavimo teisinius pagrindus, diplomatų ir jų šeimos narių teisinę padėtį ir socialines garantijas²⁴. Akcentuotina, jog Diplomatinės tarnybos įstatyme yra įtvirtinta dviejų skirtingų statutinių valstybės tarnautojų teisinis statusas bei skirtingos priėmimo sąlygos ir reikalavimai. Asmuo, turintis diplomatinį rangą ir Lietuvos Respublikos pilietybę apibrėžiamas diplomatu.

Autorės nuomone, kaip specialųjį įstatymą, kuris numato asmenų priėmimą į specifinę valstybės tarnybos sritį, būtų tikslinga nagrinėti ir Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymą. Šio įstatymo pakeitimą 2012 m. paskatino Lietuvos Respublikos saugumo departamento statuto, kaip atskiro teisės akto, panaikinimas, tačiau perkeliant dalį teisės normų į Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymą. Šiame teisės akte reglamentuojama pagrindiniai žvalgybos įstaigų uždaviniai, veiklos sritys, teisės ir pareigos, o svarbiausia, jog šiame įstatyme įtvirtinti ir žvalgybos pareigūno priėmimas į tarnybą, jo teisės ir pareigos, tarnybinė atsakomybė, atlygio, socialinių garantijų ir kiti su tarnyba susiję klausimai. Be to, pačiame įstatyme nurodytoje žvalgybos pareigūno sąvokoje įtvirtintas žvalgybos pareigūno prilyginimas statutiniam valstybės tarnautojui. Asmuo, vykdamas žvalgybą, priimtas į tarnybą pagal specialias sąlygas bei tarnaujantis pagal žvalgybos tarnybos arba profesinės karo tarnybos sutartį, laikomas žvalgybos pareigūnu.

²²„Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 38, 1656(2003).

²³„Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 73, 3348(2003).

²⁴„Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas,“ *Valstybės Žinios* 7, 140 (1999).

Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutu, kuris galiojo nuo 1995 m. vasario 18 d. iki 2003 m. gegužės 1 d. buvo nustatytas prokuratūros pareigūnų priėmimas, stažavimo, priesaikos tvarka, atleidimas iš pareigų ir kiti klausimai. Galiojančiu teisiniu reguliavimu prokuratūros pareigūnai buvo priskiriami prie statutinių valstybės tarnautojų. Tačiau 2003 metais panaikinus Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutą normos, reguliuojančios prokuratūros pareigūnų priėmimą į tarnybą, atleidimą iš jos bei kitus klausimus, buvo perkeltos į Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymą²⁵. Minėtame įstatyme įtvirtinta nuostata, kad prokurorams netaikomas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Atsižvelgiant į tai, prokurorai negali būti priskiriami karjeros valstybės tarnautojams, o vertinant tam tikrus ypatumus (pareigą prisiekti, atrankos procedūrą, keliamus reikalavimus, įgaliojimus sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu), autorės nuomone, vis tik priskirtini statutiniams valstybės tarnautojams. Nors prokurorų statusas neįtvirtintas statutuose, tačiau kaip ir diplomatinį ar žvalgybos pareigūnų, jis reguliuojamas specialiuoju įstatymu.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo 2017-01-17 projekte Nr. XIIP-3268 (2) numatytame statutinių valstybės tarnautojų sąvokos apibrėžime prie statutinių valstybės tarnautojų priskiriami ir pareigūnai, vykdančys krašto apsaugos sistemos priskirtas funkcijas. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas, autorės nuomone, taip pat turėtų būti priskiriamas prie specialiųjų įstatymų, reguliuojančių statutinių valstybės pareigūnų statusą.

Statutuose numatyta ne tik statutinių valstybės tarnautojų statusas, priėmimas į tarnybą ir atleidimas iš jos, darbo užmokestis ir socialinės garantijos, atsakomybė, stažuotės ir mokymai, tačiau ir pagrindiniai statutinės tarnybos principai. Pagrindiniai statutinėje valstybės tarnyboje taikomi principai yra įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, tarnybos ypatumų kompensavimo, teisėtų lūkesčių, tarnybinio pavaldymo. Tokie principai reglamentuoti Lietuvos Respublikos Vidaus tarnybos ir Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutuose. Išskirtina tai, kad priėmimui į statutinę valstybės tarnybą taikomas lygiateisiškumo principas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės prieš teismą, įstatymą principas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „*diskriminacija paprastai suprantama kaip asmens ar asmenų grupės padėties kitų asmenų atžvilgiu pakeitimas be objektyviai pateisinamo pagrindo. Tačiau tam tikrais atvejais, tai yra esant pakankamai motyvuotam ir pagrįstam reikalui, įstatymu atskiroms subjektų grupėms galima nustatyti specialų teisinį statusą ar įtvirtinti tam tikrus teisinės padėties ypatumus. Tai reiškia, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia*

²⁵„Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas“ *Valstybės žinios* 81, 1514(1994)

*pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones pagal jų statusą*²⁶. Būtent lygiateisiškumas nustato asmens teisinį statusą, jo santykį su kitais individais ir šiuo atveju neturėtų būti suprantamas kaip diskriminacija. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute įtvirtintas lygiateisiškumo principas suteikia Lietuvos Respublikos piliečiui lygią teisę su kitais piliečiais stoti į vidaus tarnybą. Šiame statute tam tikrai grupei asmenų suteikiama lygi teisė pretenduoti į statutinę valstybės tarnybą. Taigi šiuo atveju ta grupė yra Lietuvos Respublikos pilietybę turintys asmenys. Atsižvelgiant į tai, asmenims, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai šis principas nėra taikomas ir tai nelaikytina asmens lygybės prieš įstatymą teisės pažeidimu. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute numatyta, kad galimybė stoti į valstybės tarnybą neribojama dėl tam tikrų asmeninių savybių, nesusijusių su profesinėmis ar dalykinėmis savybėmis. Taigi akivaizdu, kad asmens teisės stoti negali būti varžoma dėl su pareigų atlikimu nesusijusiomis asmens savybėmis ar bruožais. Plačiau lygiateisiškumo principo taikymas aiškinamas Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statute. Šiuo atveju pateikiamas baigtinis sąrašas aplinkybių, kurioms esant asmeniui suteikiama vienoda teisė į tarnybą muitinėje. Asmuo dėl lyties, rasės, tautybės, kilmės, socialinės ar turtinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų arba pažiūrų negali būti diskriminuojamas ar išskiriamas iš kitų asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės tarnybą. Šios aplinkybės taip pat negali būti vertinamos ir kandidatui suteikiamos išskirtinės teisės arba galimybės būti priimtam į tarnybą mažinamos atrankos į statutinę valstybės tarnybą procedūros metu. Vis tik, autorės nuomone, šių aplinkybių įtvirtinimas statute vertintinas teigiamai. Tokiu būdu sumažinama galimybė asmenims interpretuoti ar savaip aiškinti lygiateisiškumo principo taikymo aplinkybes. Šiuo klausimu išskirtinas ir Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas. Jame numatyti du pagrindiniai principai, kurie taikomi priimant asmenį į žvalgybos pareigūno pareigas. Pirmiausia, asmuo į pareigas priimamas laikantis savanoriškumo principo. Vadovaujantis šiuo principu, asmuo gali būti priimtas į pareigas žvalgybos institucijose tik tuo atveju, jei pats išreiškia tokią valią. Žvalgybos pareigūno pareigos asmeniui negali būti „primetamos“ arba asmuo į tokias pareigas skiriamas be jo sutikimo. Taigi, šiuo principu užtikrinama asmens teisė pasirinkti darbą, kuris atitinka jo išsilavinimą, gebėjimus ir laisvą valią. Antras taikomas principas yra atrankos principas. Asmuo priimamas į pareigas tik pagal nustatyta tvarka atliktą atranką. Atrankos procedūra yra būtina siekiant įvertinti asmens tinkamumą pareigoms atlikti. Tik visapusiškai įvertinus kandidato tinkamumą pareigoms atlikti, asmens savybes bei gebėjimus vykdyti numatytas pareigas, bus užtikrintas tinkamas jų vykdymas. Pažymėtina ir tai, kad vertintoje ir nagrinėtoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nesutikta administracinės bylos, kurios pagrindas būtų lygiateisiškumo,

²⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Žiūrėta 2017 vasario 17 d. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta393/content>

savanoriškumo principo pažeidimas ta apimtimi, kuria jis taikomas asmenims, siekiantiems statutinės valstybės tarnybos.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme numatyti pagrindiniai valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojų etikos principai. Pažymėtina, kad įstatyme reglamentuojami įstatymų viršenybės, teisėtumo, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus, karjeros ir tarnybinio bendradarbiavimo principai. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIIP-3268(2) numatytas lygių sąlygų stojant į valstybės tarnybą principas. Pažymėtina, kad kituose statutuose bei Diplomatinės tarnybos įstatyme lygiateisiškumo principas nėra įtvirtintas apskritai.

Atsižvelgiant į tai kas buvo išdėstyta, autorės nuomone, šis principas yra būtinas ir jo privaloma laikytis vertinant asmens, siekiančio tapti statutiniu pareigūnu, tinkamumą ir galimybes eiti pareigas statutinėje valstybės tarnyboje.

2.2. Reikalavimų asmeniui, siekiančiam tapti statutiniu valstybės tarnautoju, specifika

Asmeniui, siekiančiam įsidarbinti ir dirbti valstybės tarnyboje taikomi įvairūs reikalavimai. Šiuos reikalavimus galima išskirti į bendruosius – taikomus visiems asmenims, norintiems dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, nepriklausomai į kokias konkrečias pareigas toje tarnyboje asmuo pretenduoja, ir specialiuosius - kurie taikomi asmeniui, siekiančiam konkrečių pareigų statutinėje tarnyboje ir yra būtini tų pareigų vykdymui.

Vienas iš bendrųjų reikalavimų, reglamentuotų statutuose, yra amžius. Asmuo, siekiantis tapti statutiniu valstybės tarnautoju turi atitikti amžiaus cenzą. Visų pirma, asmuo turi būti ne jaunesnis kaip 18 metų. Šis reikalavimas taikomas dėl to, kad tik 18 metų sulaukęs asmuo tampa pilnamečiu, turinčiu visišką veiksnumą ir galinčiu sprendimus, tarp jų ir tarnauti valstybei, priimti savarankiškai bei visiškai atsakyti už savo veiksmus. Pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublikos diplomatijos įstatyme apskritai nėra nurodyta, kokio amžiaus sulaukęs asmuo gali kandidatuoti į diplomatinę tarnybą. Tačiau šiuo atveju turėtų būti taikomas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, kuriame nustatyta minimali amžiaus riba – 18 metų. Iš visų statutų išskirtinas ir Tarnybos Lietuvos Respublikos munitinėje statusas. Pagal šį statutą asmuo, siekiantis tarnauti munitinėje, turi būti ne jaunesnis kaip 21 metų. Įstatymo leidėjas nepaaiškina tokio reikalavimo tikslingumo, tačiau manytina, kad tai galėjo lemti munitinės pareigūnų tarnybos ypatumai. Asmuo, pretenduojantis į tarnybą munitinėje turi būti pakankamai subrendęs bei įgijęs išsilavinimą. Statutuose taip pat nustatyta amžiaus riba, kurios sulaukęs asmuo nebegali būti

priimamas į statutinę valstybės tarnybą. Vidaus tarnybos statute ir Specialiųjų tyrimų tarnybos statute reglamentuota, kad asmuo į tarnybą gali būti priimamas ne vyresnis kaip 60 metų, Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statute – 62 metų ir 6 mėnesių, Civilinės krašto apsaugos statute – ne vyresnis kaip Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme numatyto senatvės pensijos amžiaus (Nuo 2012-ųjų senatvės pensijos amžius kasmet didinamas iki 2026-aisiais pasieks vienodą tiek moterims, tiek vyrams 65 metų ribą). Žvalgybos įstatyme numatyta 50 metų amžiaus riba asmeniui, siekiančiam tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje. Įstatyme numatytas amžiaus cenzas netaikomas tik tuo atveju, jei asmuo ketina dirbti pagal darbo sutartį. Tuo tarpu Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute ir Diplomatines tarnybos įstatyme apskritai nėra nurodyta kokio amžiaus sulaukęs asmuo jau negali pretenduoti į statutinius valstybės tarnybos pareigūnus. Manytina, kad šiuo atveju turėtų būti taikomos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo normos nustatančios amžiaus ribą iki 65 metų.

Asmeniui, siekiančiam statutinės tarnybos taip pat taikomas reikalavimas pilietybei ir kalbai. Tiek visuose statuteuose, tiek ir Lietuvos Respublikos Diplomatines tarnybos įstatyme įtvirtinta, kad asmuo siekiantis statutinės tarnybos privalo būti Lietuvos Respublikos pilietis. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dar 1998 m. lapkričio 11 d. nutarime konstatavo, kad „*valstybės institucijose turi dirbti tik lojalūs tai valstybei asmenys, kurių ištikimybė jai ir patikimumas nekelia jokių abejonių [...] atsižvelgiant į darbo ypatumus valstybės institucijose bei atsakomybę, tokie reikalavimai laikomi natūraliais, neišvengiamais, jie taikomi visose valstybėse*“²⁷. Statutinis valstybės pareigūnas turi ypatingą ryšį su valstybe, yra jai tarnaujantis, todėl privalo būti lojalus. Pažymėtina ir tai, kad kaip jau buvo nagrinėta buvusioje dalyje, tik Lietuvos Respublikos piliečiams taikomas ir vienodų galimybių stoti į valstybės tarnybą principas. Reikalavimas mokėti lietuvių kalbą taip pat sietinas su Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsniu²⁸, kuriame įtvirtinta nuostata, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba. Visi teisės aktai, įstaigų dokumentai turi būti rašomi valstybine kalba, todėl toks reikalavimas asmeniui, siekiančiam statutinės valstybės tarnybos, yra savaime suprantamas ir natūraliai priimtinas. Tačiau, šiuo atveju, reikėtų išskirti Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymą, kuriame reikalavimas mokėti lietuvių kalbą nėra įtvirtintas. Autorės nuomone, tokio reikalavimo nebuvimas yra sąlygotas specifinės srities – nacionalinio saugumo užtikrinimo. Manytina, kad asmenims, pretenduojantiems į žvalgybos pareigūno pareigas didesnę įtaką atliekamoms pareigoms turėtų užsienio kalbų mokėjimas kaip privalomas reikalavimas.

²⁷ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymų 38 straipsnio 4 dalies ir Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 36 straipsnio 4 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *Valstybės žinios* 100, 2791 (1998).

²⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

Dar vienas reikalavimas, taikomas asmeniui pretenduojančiam į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje, yra turėti to lygio valstybės tarnautojo pareigoms eiti būtiną išsilavinimą. Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statute ir Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute reikalavimas turėti išsilavinimą yra nurodomas, tačiau nekonkretizuojamas. Šiuo atveju koks išsilavinimas reikalingas konkrečioms pareigoms sprendžia įstaigos vadovas. Tuo tarpu Specialiųjų tyrimų tarnybos statute detalizuojama į kokias pareigas priimami asmenys turintys aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą (tokie asmenys gali eiti ikiteisminio tyrimo pareigūnų, vyresniojo specialisto ir kitas aukštesnes pareigas), o į kitas pareigas priimami asmenys, turintys ne žemesnį kaip aukštąjį universitetinį ar aukštesnįjį išsilavinimą, ar iki 1995 metų įgytą specialųjį vidurinį išsilavinimą. Tačiau Specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius turi diskrecijos teisę nustatyti ir kitokius reikalavimus išsilavinimui.

Atitinkamas reikiamo išsilavinimo detalizavimas apibrėžiamas ir Žvalgybos įstatyme. Priklausomai nuo siekiamų užimti pareigų yra taikomas ir reikalavimas išsilavinimui. Asmuo, kuris pretenduoja į žemiausias pareigas privalo turėti bent jau vidurinį išsilavinimą. Asmeniui, kuris siekia aukštesnių pareigų atitinkamai taikomi ir aukštesni reikalavimai išsilavinimui. Tuo tarpu Vidaus tarnybos statute įtvirtintas reikalavimas turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Beje, šiame statute numatytas dar vienas reikalavimas susijęs su išsilavinimu – asmuo, pretenduojantis į statutinio valstybės pareigūno pareigas vidaus tarnybos įstaigoje privalo būti baigęs vidaus reikalų profesinio rengimo centrą arba įvadinio mokymo kursus arba kitą švietimo įstaigą centrinės įstaigos vadovo siuntimu. Autorės nuomone, šis reikalavimas yra būtinas siekiant užtikrinti, kad asmenys, siekiantys statutinės tarnybos turėtų bent minimalias žinias ir gebėjimus vykdyti jiems pavestas pareigas, o įstaigų vadovams suteikta diskrecijos teisė leisti jiems nustatyti ir aukštesnius išsilavinimui taikomus reikalavimus. Šioje dalyje išskirtinas ir Civilinės krašto apsaugos tarnybos statusas, kuris kaip ir Vidaus tarnybos statusas, numato papildomus reikalavimus, susijusius su išsilavinimu ar mokymais. Taigi, asmuo negali būti priimtas į civilinę krašto apsaugos tarnybą jeigu jis nėra baigęs pagrindinio karinio parengimo arba specialaus karinio parengimo kurso ar specialiai mokytas tarnauti minėtoje tarnyboje. Taip pat asmuo privalo turėti pakankamai žinių ir patirties tikslu vykdyti specifinėms užduotims civilinėje krašto apsaugos tarnyboje.

Asmuo, pretenduojantis į statutinę valstybės tarnybą, turi būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti statutinio valstybės tarnautojo pareigas. Šis reikalavimas nustatytas visuose statuteuose. Sveikatos būklės patikrinimas yra atliekamas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijoje. Siuntimą tikrintis sveikatos būklę išduoda ta įstaiga, kurioje asmuo siekia dirbti. Pažymėtina, kad specializuota

medicinos ekspertizė atliekama vadovaujantis Specializuotosios medicininės ekspertizės organizavimo ir atlikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu²⁹. Reikalavimai sveikatos būklei keliami kiekvienu atveju vertinant pareigybės aprašyme esančias funkcijas. Ligų ir sveikatos sutrikimų sąrašas bei reikalavimai pagal skiltis, kuriais vadovaujasi Centrinė medicinos ekspertizės komisija, yra išdėstyti Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus ar kitą statutinę tarnybą, vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursuose ar statutinės įstaigos vadovo siuntimu kitoje švietimo įstaigoje, pareigūnams ir pareigūnams, įtrauktiems į vidaus reikalų ministerijos kadro rezervą, buvusiems pareigūnams, grąžinamiems į tarnybą ar siekiantiems atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą, kursantams, sąvade³⁰. Pažymėtina, kad asmuo, pretenduojantis į statutinę valstybės tarnybą privalo būti įvertintas įvairių sričių gydytojų, tokių kaip gydytojo neurologo, gydytojo odontologo, gydytojo chirurgo ir kitų. Įvairių sričių gydytojų dalyvavimas atliekant medicinos ekspertizę leidžia visapusiškai ir išsamiai įvertinti asmens sveikatos būklę. Be to, kilus net mažiausiam įtarimui dėl galimai netinkamos asmens sveikatos būklės, gydytojais turi teisę atlikti papildomus tyrimus. Atliekant ekspertizę vertinama asmens sveikatos istorija nuo tada, kai asmeniui sukako 16 metų. Asmuo, atvykdamas ekspertizei, turi atsivežti kraujo ir šlapimo tyrimų atsakymus, duomenis apie įrašymą į psichiatro ir priklausomybės ligų įskaitas, plaučių rentgeno tyrimo išvadas. Asmuo medicinos ekspertizės metu tiriamas ir dėl priklausomybės ligų. Tik išsamiai įvertinę asmens sveikatos būklę, Centrinės medicinos ekspertizės komisija priima išvadą ir ją įtvirtina pažymoje dėl asmens tinkamumo pagal sveikatos būklę eiti pareigas statutinėje valstybės tarnyboje. Tokia pažyma yra pasirašoma komisijos pirmininko ir sekretoriaus ir išsiunčiama asmenį ekspertizei siuntusiai įstaigai. Išskirtina ir tai, kad tikrinama asmens ne tik fizinė, bet psichinė sveikata. Pretendentas į statutinę valstybės tarnybą turi būti stabilios psichinės sveikatos būklės, kadangi pareigų atlikimas susijęs su įtemptomis, konfliktinėmis situacijomis, be to, praktiškai visoje statutinėje tarnyboje asmuo yra susijęs su didesniu pavojumi gyvybei ir sveikatai. Siekiant įvertinti psichologinį pasirengimą bei psichinę sveikatos būklę Centrinės medicinos ekspertizės komisijoje asmuo atlieka psichologinius testus, kuriuos vertina psichologas, taip pat savo išvadas apie asmenį pateikia ir gydytojas psichiatras. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad statutuose įtvirtintas reikalavimas asmenims, siekiantiems dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, būti tinkamos sveikatos būklės yra

²⁹ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl specializuotosios medicininės ekspertizės organizavimo ir atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 91, 3648 (2008).

³⁰ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus ar kitą statutinę tarnybą, mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursuose ar statutinės įstaigos vadovo siuntimu kitoje švietimo įstaigoje, pareigūnams ir pareigūnams, įtrauktiems į vidaus reikalų ministerijos kadro rezervą, buvusiems pareigūnams, grąžinamiems į tarnybą ar siekiantiems atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą, kursantams, sąvado patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 101, 4569 (2003).

vienareikšmiškai reikalingas, tačiau jo nesuabsoliutinant ir taikant tik tokia apimtimi, kuria būtų užtikrintas tinkamas pareigų atlikimas.

Statutinėje valstybės tarnyboje norinčiam tarnauti asmeniui taikomi reikalavimai ir bendrajam fiziniam pasirengimui. Bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus nustato vidaus reikalų ministras, o patikrinimą organizuoja kiekviena įstaiga atskirai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimas atitikti bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus yra įtvirtintas tik Vidaus tarnybos statute ir Tarnybos kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute. Taip pat pažymėtina, kad reikalavimai fiziniam pasirengimui yra skirtingi pagal asmens, pretenduojančio į valstybės tarnybą, lytį – vyrams yra taikomi aukštesni fizinio pasirengimo standartai nei moterims. Viena aktuali Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėta byla yra susijusi su reikalavimu kandidatui būti tinkamo fizinio pasirengimo.

Į statutinę tarnybą priimami asmenys turi būti nepriekaištingos reputacijos. Šis reikalavimas įtvirtintas taip pat visuose statuteose, tačiau skiriasi nepriekaištingai reputacijai keliami reikalavimai. Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos statute nurodoma, kad asmuo privalo būti nepriekaištingos reputacijos, o teisti už sunkius ir labai sunkius nusikaltimus, nusikaltimus valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams bei korupcinio pobūdžio veikas apskritai negali dirbti ar tapti diplomatu. Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statute įtvirtintas reikalavimas asmeniui būti nepriekaištingos reputacijos, tačiau jei asmuo buvo teistas ir teistumas neišnykęs, jei asmuo vartoja narkotines, toksines, psichotropines medžiagas ar piktnaudžiauja alkoholiu, jei asmens elgesys ir veikla prieštarauja moralės ir etikos normoms, toks asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos ir negali būti priimtas į statutinę valstybės tarnybą. Tuo tarpu, vidaus tarnybos statute aiškiai detalizuojama kada asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos – asmuo atleistas iš valstybės tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą arba už tarnybinį nusižengimą (šiuo atveju taikomas dar ir reikalavimas laiko atžvilgiu – jei nuo atleidimo nepraėjo 3 metai), arba asmuo yra teistas ar pripažintas kaltu už nusikalstamos veikos padarymą (straipsnyje detalizuojama, kokioms konkrečioms sąlygoms esant asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos), arba asmuo yra uždraustos organizacijos narys. Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute taip pat reglamentuota reikalavimas asmeniui būti nepriekaištingos reputacijos, tačiau plačiau nėra aiškinama, tik nurodoma, kada asmuo negali pretenduoti į tarnybą. Išskirtina tai, kad šiame statute reikalavimai pretendentui yra aukštesni nei Vidaus tarnybos statute. Asmuo, įtariamasis arba kaltinamas nusikalstamos veikos padarymu negali pretenduoti į statutinę valstybės tarnybą Kalėjimų departamente. Tuo tarpu Žvalgybos įstatyme, be jau minėtų nepriekaištingai reputacijai taikomų reikalavimų, įtvirtintas ir apribojimas, taikomas asmenims, kurie buvo SSRS

valstybės saugumo komiteto kadriniai darbuotojai ar šios organizacijos rezervo nariai³¹. Šis reikalavimas yra būtinas, kadangi asmuo, pretenduojantis dirbti žvalgybos pareigūnu, privalo būti lojalus tik Lietuvos Respublikai. Šį reikalavimą galime sieti ir su galimybe dirbti su įslaptinta informacija. Žvalgybos įstatyme numatytų pareigų ar funkcijų atlikimui yra ypatingai svarbus pareigūno ryšys tik su Lietuvos Respublika, kadangi darbe taikomi veiklos metodai yra nevieši, o jų ar kitos su tarnyba susijusios informacijos atskleidimas kitiems asmenims gali turėti neigiamų padarinių, o net galimai ir pakenkti valstybės stabilumui ir saugumui.

Vis tik plačiausiai ir išsamiausiai Specialiųjų tyrimų tarnybos statute reglamentuota kada asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos. Pažymėtina, kad esminės sąlygos, kada asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, išlieka kaip ir kituose jau minėtuose statuteose, tačiau šiame teisės akte detalai aprašomos visos situacijos, konkrečiai nurodant galiojimą laiko prasme.

Autorės nuomone, reikalavimas būti nepriekaištingos reputacijos yra būtinas, išskiriantis statutinį valstybės tarnautoją iš kitų darbuotojų, nes asmuo, dirbantis statutinėje valstybės tarnyboje privalo būti pavyzdžiu, siekiamybe, autoritetu ir netgi mokytoju, todėl negali kilti net menkiausių abejonių dėl tokio asmens reputacijos. Be to, asmuo, siekiantis dirbti statutinėje valstybės tarnyboje ir būti lojalus valstybei ir jos teisinei sistemai, negali būti teistas ar baustas už veikas priešingas tai sistemai, nes tokiu atveju toks asmuo negali būti vertintinas kaip lojalus. Pažymėtina ir tai, kad Vidaus tarnybos statute numatyta teisė įstaigos vadovui spręsti dėl asmens tinkamumo, kai paaiškėja asmenį kompromituojančių duomenų, nenumatytų statute. Tačiau šiuo atveju asmens veikimais priešingai teisės normoms nustatytoms taisyklėmis ir tvarkai negali visais atvejais būti vertinama vienodai. Kiekvienu konkrečiu atveju toks asmens veikimas ar neveikimas turėtų būti individualizuojamas vertinant jų padarymo aplinkybes, pobūdį ir kokios asmens savybės ar jį supanti aplinka turėjo įtakos pažeidimo atsiradimui.

Atkreiptinas dėmesys, kad ne visuose statuteose numatyti terminai, kuriems suėjus asmuo vėl gali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos. Tai, kad asmuo padarė nusikalstamą veiką, tačiau, sakykim buvo atleistas pagal laidavimą ar susitaikė su nukentėjusiuoju ir po jos padarymo praėjo pakankamai ilgas laiko tarpas, negali būti vertinama kaip asmens nepriekaištinga reputacija neapibrėžtą laiko tarpą. Būtina nustatyti kaip pasikeitė asmens elgesys po nusikalstamos veikos padarymo ar asmuo tinkamai laikosi teisės aktais nustatytų elgesio normų. Atsižvelgiant į tai, autorės nuomone, būtina konkretizuoti nepriekaištingos reputacijos kriterijus, nustatant terminus, kuomet asmuo vėl gali būti vertinamas kaip nepriekaištingos reputacijos.

³¹ „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 1931 (2000).

Be visų reikalavimų, kurie taikomi asmeniui, siekiančiam tapti statutiniu valstybės pareigūnu, yra tokių, kurie taikomi tik pagal konkretų statutą priimamiems statutiniams valstybės tarnautojams. Šiuo atveju pažymėtinas Tarnybos Lietuvos muitinėje statutas, kuriame įstatymo leidėjo nustatytas reikalavimas asmeniui, pretenduojančiam į tarnybą, būti atlikusiam privalomąją pradinę karo tarnybą ir išimtys, kuomet šis reikalavimas netaikomas.

Negalima nepaminti to, kad statutuose įtvirtinama aplinkybės, kurioms esant asmuo negali būti skiriamas į tarnybą. Visų pirma asmuo privalo būti veiksnius. Teismo sprendimu neveiksniais pripažinti asmenys į statutinę valstybės tarnybą nepriimami. Neveiksniu pripažintas asmuo visa arba teismo nutartimi numatyta apimtimi negali atstovauti savo interesų, jų tinkamai realizuoti, bei atsakyti už savo veiksmus ar neveikimą. Paprastai tokiems asmenims yra nustatoma globa ir paskiriamas globėjas, kuris rūpinasi asmens teisių užtikrinimu, todėl be jokios abejonės, toks asmuo negali tarnauti valstybei bei užtikrinti kitų asmenų teisių apsaugą. Asmenys, kurie yra uždraustų organizacijų nariai, praranda teisę įsidarbinti statutinėje valstybės tarnyboje. Pažymėtina ir tai, kad asmuo, siekiantis dirbti statutinėje valstybės tarnyboje privalo būti sąžiningas ir pateikti apie save teisingus duomenis. Asmuo, kuris nurodo melagingus duomenis apie save ar ryšius, negali tarnauti valstybei, kadangi valstybė tokiu asmeniu nebegali pasitikėti. Pareiga asmeniui teikti tik teisingus duomenis įtvirtinta Specialiųjų tyrimų tarnybos statute. Asmuo, kuris žinomai pateikia tikrovės neatitinkančius duomenis negali būti laikomas lojalu valstybei ir statutinei tarnybai asmeniu, todėl neturi teisės ir jo tarnauti. Dar vienas apribojimas vertinant asmens galimybes eiti pareigas statutinėje valstybės tarnyboje sąlygojamas giminystės ryšių. Draudžiama priimti į valstybės tarnybą tuo atveju, kai pretendento sutuoktinis, sugyventinis, artimasis giminaitis ar su juo svainystės ryšiais susijęs asmuo jau eina pareigas statutinėje valstybės tarnyboje, jeigu tarp jų būtų tiesioginis pavaldumas. Artimaisiais giminaičiais laikomi tėvai, vaikai, seneliai, vaikaičiai, broliai ir seserys. Tačiau tai neužkerta asmeniui įsidarbinti statutinėje valstybės tarnyboje, jei jo ir sutuoktinio, sugyventinio ar artimųjų giminaičių nesaistys tiesioginio pavaldumo santykiai. Šis apribojimas įtvirtintas visuose statutuose. Tuo tarpu Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute reglamentuotas dar vienas su giminystės ryšiais susijęs apribojimas. Asmuo, kurio sutuoktinis ar artimasis atlieka laisvės atėmimo bausmę, negali būti priimamas į tarnybą Kalėjų departamente. Toks apribojimas yra tikslingas, kadangi gali kilti interesų konfliktas asmeniui siekiant įvairiomis formomis padėti bausmę atliekančiam artimajam. Autorės nuomone, asmuo gali mėginti sutrumpinti bausmės atlikimo laiką arba pagerinti nuteistojo gyvenimo sąlygas. Kadangi statutinė valstybės tarnyba yra ypatinga valdymo sritis, todėl visos abejonės dėl interesų konflikto turėtų būti pašalintos dar iki jo atsiradimo, o minėtas ribojimas yra šiuo atveju būtinas. Žvalgybos įstatyme nustatyta, kad asmuo negali būti priimamas į tarnybą dėl jo

priklausomybės politinėms partijoms ar politinių partijų organizacijoms. Šiuo atveju asmens, siekiančio tapti žvalgybos pareigūnu, negali saistyti jokie santykiai su politinėmis partijomis. Tokių ryšių buvimas yra pakankamas pagrindas nepriimti asmens į statutinę tarnybą ir vertinti asmenį kaip ištikimą partijai, tačiau ne Lietuvos valstybei.

Asmuo į statutinę valstybės tarnybą negali būti priimtas, jei neatitinka reikalavimų leidimui dirbti su slapta informacija gauti. Toks apribojimas įtvirtintas Specialiųjų tyrimų tarnybos statute. Tuo tarpu Diplomatinės tarnybos įstatyme ir Žvalgybos įstatyme šis apribojimas įtvirtintas kaip reikalavimas asmeniui, norinčiam tapti diplomatu arba žvalgybos pareigūnu. Autorės nuomone, asmeniui, siekiančiam dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, privalo atitikti reikalavimus leidimui dirbti su slapta informacija gauti, nepriklausomai nuo to ar statute šio aplinkybė nurodoma kaip reikalavimas ar kaip apribojimas. Leidimas dirbti su slapta informacija yra būtinas, kadangi ne visi su tarnyba susiję dokumentai ir informacija yra laisvai prieinama, be to, atsižvelgiant į ypatingą statutinės valstybės tarnybos pobūdį, dalis informacijos gali sudaryti valstybės paslaptį. Todėl asmuo, norintis dirbti su šia informacija, turi išsamiai užpildyti klausimyną ir pateikti tikrovę atitinkančią informaciją apie save ir savo artimuosius, kadangi duomenys yra tikrinami Valstybės saugumo departamente, Valstybės saugumo departamentą, Antrąjį operatyvinių tarnybų departamentą prie Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministeriją, Policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Informatikos ir ryšių departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybą, Muitinės kriminalinę tarnybą, Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Vadovybės apsaugos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lošimų priežiūros tarnybą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos³². Asmens tikrinimą vykdanči institucija taip pat gali kreiptis ir į tikrinamojo darbovietes, sveikatos įstaigas, bankus, antstolius ar notarus. Siekiant išsiaiškinti asmens, ketinančio gauti leidimą dirbti su slapta informacija, lojalumą Lietuvos valstybei, pastarasis privalo pateikti informaciją apie ryšius su užsienio valstybių institucijomis ir piliečiais, taip pat informaciją apie sąsajas su buvusios SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB), gynybos, Vidaus reikalų ministerijos objektais, kitomis įstaigomis ar organizacijomis. Be to, asmuo pateikia informaciją apie savo turtą, gautas ar suteiktas paskolas, teistumą, turimas administracines nuobaudas, gyvenimą užsienio valstybėse, žalingus įpročius (tame tarpe ir priklausomybę azartiniam

³² „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas“, TAR, 2015-07-03, Nr. 10814

žaidimams) bei informaciją apie sutuoktinį, sugyventinį ar partnerį. Tik visapusiškai įvertinus duomenis apie asmenį, jam išduodamas leidimas dirbti su slapta informacija.

Asmeniui, pretenduojančiam į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje, be jau minėtų reikalavimų yra taikomi ir specialieji reikalavimai. Šie reikalavimai nėra numatyti statute, dėl jų tikslingumo sprendžia diskrecijos teisę turintys įstaigų vadovai. Kaip specialiuosius reikalavimus galima įvardinti išsilavinimui, darbo stažui, užsienio kalbų mokėjimui, profesinei veiklai keliamus reikalavimus. Paprastai specialieji reikalavimai yra nustatomi pareigybių aprašymuose, kuriuos tvirtina įstaigos vadovas. Kiekvienoms pareigoms statutinėje valstybės tarnyboje yra tvirtinamas pareigybės aprašymas, kuriame nurodomi bendrieji ir specialieji reikalavimai kandidatui į statutinę valstybės tarnybą, funkcijos ir atskaitomybė. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 30 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-143-3172/2011 pagrindas buvo stažo statutinėje valstybės tarnyboje klausimas. Pareiškėjui buvo neleista dalyvauti atrankoje į Pasieniečių mokyklos Teisės ir bendrųjų dalykų skyriaus viršininko pareigas, kadangi jis neatitiko specialiojo tai pareigybei keliamo reikalavimo turėti 3 metų darbo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos. Šiuo atveju kandidato stažas minėtoje tarnyboje siekė 2 metus ir 8 mėnesius. Atsakovo Pasieniečių mokyklos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vadovas pasinaudojo jam suteikta diskrecijos teise sudarydamas ginčijamą pareigybės aprašymą pagal poįstatyminiais teisės aktais patvirtintas rekomendacijas ir metodikas. Teismas pasisakė, kad „nustatyti bendrieji ir specialieji reikalavimai [...] yra adresuoti neapibrėžtų asmenų, pageidaujančių užimti laisvas pareigas, ratui. Tai reiškia, kad šie reikalavimai [...] negali būti individualizuojami ir koreguojami konkrečiam atrankoje dalyvaujančiam asmeniui“³³. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pareigybės aprašyme įtvirtinami specialieji reikalavimai asmeniui, siekiančiam tarnauti statutinėje tarnyboje, turi neprieštarauti poįstatyminiais teisės aktais patvirtintoms metodikoms ir rekomendacijoms, bei atitikti pareigybės aprašyme keliamus tikslus ir būti reikalingi numatytomis funkcijoms atlikti.

Apibendrinant tai, kas buvo išdėstyta, pažymėtina, kad bendrieji ir specialieji reikalavimai, taikomi asmenims, pretenduojantiems į statutinę valstybės tarnybą, yra būtini, tačiau turėtų būti aiškiai suformuluoti, atitikti poįstatyminiais teisės aktais patvirtintas rekomendacijas. Specialiųjų ir bendrųjų reikalavimų būtinumas turėtų būti pagrįstas reikalingumu konkrečioms pareigoms atlikti, o jų taikymas nepažeistų asmenų lygiateisiškumo principo.

³³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-3172/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/296516?nr=1>

2.3. Asmens, siekiančio tapti statutiniu valstybės tarnautoju, siuntimo į mokymo įstaigas galimybės

Neabejotinai svarbus asmeniui, siekiančiam dirbti statutinėje valstybės tarnyboje yra išsilavinimas. Tačiau statutinė valstybės tarnyba yra ypatinga viešojo administravimo sritis, kurioje asmeniui nepakanka turėti tik mokykloje ar universitete įgytų žinių. Asmuo, norėdamas tinkamai tarnauti savo valstybei privalo išmanyti ir specifinę valdymo sritį bei turėti pakankamai specialių žinių savo pareigybės aprašyme įtvirtintoms pareigoms atlikti. Atsižvelgiant į tai, asmuo, siekiantis dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, prieš pradėdamas joje dirbti, gali būti siunčiamas į specializuotas mokymo įstaigas.

Asmens siuntimo į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigas tvarka detalai aptarta Vidaus reikalų tarnybos ir Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statutuose. Asmuo, pageidaujantis mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje ar įvadinio mokymo kursuose, kuriuos vykdo vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos, norėdamas gauti siuntimą į mokymo įstaigą, turi kreiptis į vidaus reikalų įstaigą. Asmuo negali kreiptis tiesiogiai į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą, kadangi turi būti patikrintas jo tinkamumas. Asmuo pagal sveikatos būklę, fizinį pasirengimą privalo atitikti reikalavimus, keliamus pretendentams į statutinę valstybės tarnybą. Duomenys apie asmenį yra tikrinami valstybės informacinėse sistemose siekiant nustatyti ar nėra asmenį kompromituojančios informacijos, dėl kurios jis negalėtų būti siunčiamas į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą. Be to, asmuo turi būti Lietuvos Respublikos pilietis mokantis lietuvių kalbą, esantis nepriekaištingos reputacijos ir turintis ne žemesnę kaip vidurinę išsilavinimą. Asmeniui taip pat gali būti keliami ir papildomi reikalavimai, kurie taikomi kandidatams į statutinę valstybės tarnybą. Asmeniui, kuris atitinka keliamus reikalavimus yra išduodamas siuntimas į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą. Išskirtina tai, kad priklausomai nuo asmens įgyto išsilavinimo –vidurinio ar aukštojo universitetinio, koleginio ar kito, įtvirtinto Vidaus tarnybos statute, atitinkamai asmeniui išduodamas siuntimas dalyvauti atrankoje arba siuntimas į įvadinio mokymo kursų vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą. Pažymėtina, kad asmeniui pageidaujant mokytis kitoje švietimo įstaigoje gali būti išduotas siuntimas ir į jo pasirinktą mokymo įstaigą. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras įsakymu „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nustatyta detali „*atrankų atlikimo ir siuntimų į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigas išdavimo, asmenų priėmimo į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigas, siuntimų stoti į kitas švietimo įstaigas išdavimo, siuntimų į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursus (toliau – įvadinio mokymo*

kursai) išdavimo, įvadinio mokymo kursų organizavimo ir vykdymo, stojimo į vidaus tarnybą sutartims (toliau – sutartis) taikomus reikalavimus, sutarčių sudarymo, registravimo ir privalomų sutarties sąlygų vykdymo kontrolės, asmenų tikrinimo valstybės informacinėse sistemose ir registruose, kriminalinės žvalgybos subjektų informacinėse sistemose, bendrojo fizinio pasirengimo reikalavimus ir atitikties šiems reikalavimams tikrinimo, skyrimo į pareigas vidaus reikalų įstaigoje, kursanto asmens bylos ir studento asmens bylos turinį bei vidaus tarnybos sistemos pareigūno (toliau – pareigūnas) tarnybos bylos aprašą ir pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo tvarka“³⁴.

Pažymėtina tai, kad asmuo viso mokymosi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje metu privalo atitikti bendruosius ir specialiuosius reikalavimus, tame tarpe ir nepriekaištingai reputacijai keliamus reikalavimus, priešingu atveju asmuo yra pašalinamas iš mokymo įstaigos ir išbraukiamas iš kursantų sąrašų bei praranda teisę baigęs mokymus būti įdarbintas statutinėje valstybės tarnyboje. Asmuo, priimtas į vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigą, pasirašo stojimo į vidaus tarnybą sutartį. Ši sutartis yra trišalė, sudaroma tarp asmens, vidaus reikalų centrinės įstaigos ir vidaus reikalų profesinio mokymo ar kitos švietimo įstaigos. Pasirašydamas sutartį kursantas ne tik įsipareigoja laikytis nustatytų reikalavimų, tačiau šiuo susitarimu užtikrinama teisė asmeniui, baigus vidaus reikalų profesinio mokymo ar kitą švietimo įstaigą, būti paskirtam į pareigas vidaus reikalų įstaigoje, kurios atitinka jo išsilavinimą ir profesiją. Taigi šia sutartimi asmeniui užtikrinama teisė į darbą statutinėje valstybės tarnyboje, tuo pačiu užtikrinant pakankamą statutinių pareigūnų skaičių, turinčių toms pareigoms eiti reikalingą išsilavinimą. Analogiški reikalavimai bei stojimo į mokymo įstaigą procedūra yra taikoma ir asmeniui stojant mokytis pataisos pareigūnų švietimo įstaigoje. Toks asmuo privalo atitikti keliamos reikalavimus pataisos pareigūnui, išskyrus pareigoms eiti nustatyta išsilavinimą. Asmeniui, kuris įvertinamas kaip atitinkantis keliamus reikalavimus ir tinkamas mokytis pataisos pareigūnų švietimo įstaigoje, išduodamas siuntimas į pataisos pareigūnų švietimo įstaigą. Tarp mokymo įstaigos, kursanto ir Kalėjimų departamento įstaigos, kuri išdavė asmeniui siuntimą į mokymo įstaigą, sudaroma trišalė sutartis. Sutartimi sulygstama dėl esminių sąlygų, šalių teisių ir pareigų bei įsipareigojimų. Kursantas sutartimi įsipareigoja laikytis nustatytų reikalavimų bei mokytis pagal numatytą mokymo programą. Tuo tarpu pataisos pareigūnų švietimo įstaiga įsipareigoja užtikrinti kursantui tinkamas mokymosi sąlygas pagal numatytą mokymo programą, o įstaiga, išdavusi kursantui siuntimą, prisiima atsakomybę už kursanto paskyrimą į pataisos pareigūno pareigas, kai šis baigs mokymo programą. Kursantas, pasirašydamas minėtą mokymo sutartį, taip pat įsipareigoja tarnauti Kalėjimo departamentui pavaldžiose įstaigose ne mažiau

³⁴ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1824c080cc0611e583a295d9366c7ab3>

kaip trejus metus. Ši sąlyga numatoma trišalėje mokymo sutartyje, kadangi kursantui mokymo laikotarpiu nereikia mokėti už mokymą, o kompetentingo pataisos pareigūno paruošimas nėra pigus. Jeigu asmuo neištarnauja numatyto trejų metų laikotarpio dėl nuo jo priklausančių aplinkybių, pvz. atsisako tarnauti arba nutraukia tarnybą pataisos įstaigoje paties prašymu, tokiu atveju privalo atlyginti mokymo išlaidas. Pataisos pareigūnų mokymas apima profesinį mokymą pagal nustatytas programas, įvadinį mokymą ir kvalifikacijos tobulinimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vidaus tarnybos statusas ir Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statusas yra vieninteliai, kuriuose įtvirtinta asmens siuntimo ir priėmimo į mokymo įstaigą, tvarka.

2.4. Asmens, siekiančio tapti statutiniu valstybės tarnautoju, atrankos procedūros analizė

Statutuose apibrėžti ne tik reikalavimai asmeniui, siekiančiam tarpti statutiniu valstybės tarnautoju, bet ir skyrimo į tarnybą tvarka. Skirtingi statutai nustato skirtingą atrankos į statutinę valstybės tarnybą procedūrą. Pažymėtina, kad statuteuose įtvirtinta atrankos procedūra yra siaura ir plačiau nedetalizuojama tai paliekant nustatyti poįstatyminiais teisės aktais.

Specialiųjų tyrimų tarnybos statute numatyta, kad asmenys į pareigas skiriami atrankos būdu. Pretendentų į Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas atrankos komisija sudaroma Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymu. Asmuo, siekiantis tapti specialųjų tyrimų tarnybos pareigūnu, pirmiausia siunčiamas atlikti specializuotą medicininę ekspertizę. Taip pat tikrinama informacija apie pretendentą ir jo šeimą bei kitus artimus giminaičius, siekiant išsiaiškinti, ar nėra kliūčių, dėl kurių asmuo negalėtų būti skiriamas į statutines pareigas. Atrankos komisija atlieka asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės tarnybą, vertinimą ir teikia savo išvadą įstaigos direktoriui. Kandidato į specialųjų tyrimų tarnybos pareigūnus vertinimo kriterijai, tačiau tai reglamentuojama Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2016 metų sausio 12 d. įsakymu Nr. 2-12 „Dėl atrankos į Lietuvos Respublikos specialųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas tvarkos patvirtinimo“ patvirtintoje tvarkoje. Paminėtina tai, kad atranka atliekama keliais etapais, pirmiausia vertinant asmens atitikimą statute nurodytiems reikalavimams, vėliau pradinio pokalbio metu išsiaiškinant asmens motyvaciją ir bazines žinias. Asmuo, sėkmingai baigęs pradinį etapą, siunčiamas tikrintis sveikatos būklę Centrinėje medicinos ekspertizės komisijoje ir atliekamas asmens bei jo šeimos narių duomenų registruose vertinimas. Vėliau yra skelbiama atranka į atitinkamas pareigas, vykdomas asmeninių savybių vertinimas bei vyksta pagrindinis pokalbis. Atrankos komisija, įvertinusi kandidatus ir atrinkusi tinkamą numatytoms pareigoms atlikti, pateikia Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui išvadą.

Asmuo į pareigas priimamas direktoriaus įsakymu. Sutartis su specialiuųjų tyrimų tarnybos pareigūnu nėra sudaroma.

Atrankos procedūra atliekama ir priimant asmenį į Kalėjų departamentui pavaldžias įstaigas. Atrankos komisija vertina asmens atitikimą keliamiems reikalavimams. Asmuo, kuris atitinka statute keliamus reikalavimus, siunčiamas į Centrinę medicinos ekspertizės komisiją sveikatos būklės vertinimui. Kaip ir kandidatai į Specialiuųjų tyrimų tarnybos pareigūnus, pretendentas bei jo artimieji tikrinami Vidaus reikalų ministerijos žinybiniuose registruose. Jeigu asmens sveikatos būklė neatitinka toms pareigoms keliamo reikalavimo arba apie asmenį surinkti duomenys neatitinka nepriekaištingai reputacijai keliamų reikalavimų, atrankos procedūra asmens atžvilgiu yra stabdoma ir jam neleidžiama jos baigti. Jeigu asmens sveikatos būklė ir nepriekaištingai reputacijai keliami reikalavimai atitinka numatytus statute, atliekamas kandidato fizinio ir dalykinio pasirengimo tikrinimas. Asmuo, sėkmingai baigęs atranką, gali būti skiriamas į pareigas iš karto arba siunčiamas į mokymo įstaigą arba skiriamas išbandymo terminas. Atrankos komisija sudaroma mažiausiai iš 5 narių, iš kurių vienas privalo būti profesinės sąjungos atstovas, jei profesinė sąjunga Kalėjų departamente ar jam pavaldžioje įstaigoje veikia.

Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatyme taip pat numatyta priėmimas į pareigas atrankos būdu. Asmuo, pretenduojantis į žvalgybos tarnybos tarnautojo pareigas privalo pateikti prašymą, informaciją apie save ir savo artimuosius, sutikimą dėl informacijos tikrinimo. Atrankos metu vertinamas asmens atitikimas keliamiems reikalavimams. Šiam tikslui naudojami įvairūs žinybiniai registrai. Tam tikrais atvejais statute numatyta galimybė naudoti ir tyrimą poligrafu. Taip pat vertinama ir asmens sveikatos būklė. Asmuo, atrankos komisijos įvertintas kaip tinkamas asmuo konkrečioms pareigoms užimti, priimamas į žvalgybos tarnybą.

Tuo tarpu Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statusas numato dvejopą priėmimo į pareigas procedūrą. Pakaitiniai pareigūnai ir pareigūnai, atliekantys operatyvinę veiklą arba ikiteisminį tyrimą, į pareigas priimami atrankos būdu, visi kiti muitinės pareigūnai – konkurso būdu. Atrankos ir konkurso organizavimas statute nedetalizuojamas, jų tvarką numato Konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklės, kurias tvirtina finansų ministras. Konkurso į tarnybą muitinėje organizavimas apima konkurso paskelbimą, pretendentų dokumentų priėmimą, konkurso komisijos sudarymą, pretendentų egzaminavimą. Atrankos į tarnybą muitinėje organizavimas apima atrankos paskelbimą, pretendentų dokumentų priėmimą, atrankos komisijos sudarymą, atrankos pokalbį³⁵. Tiek priimant į pareigas konkurso, tiek ir atrankos būdu, pirmiausia vykdomas kandidato atitikimo bendriesiems ir specialiesiems

³⁵ „Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1K-233 „Dėl konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 90, 4079 (2003).

reikalavimams tikrinimas. Asmuo, kuris neatitinka keliamų reikalavimų, negali toliau dalyvauti konkurse ar atrankoje. Tuo tarpu, atrinkti kandidatai kviečiami į konkursą ar atranką. Konkursas vykdomas dviem etapais. Pirmiausia kandidatas į muitinės pareigūnus sprendžia testą. Asmenys, įvertinti kaip išlaikę testą, kviečiami pokalbiui. Jo metu tikrinami pretendento įgūdžiai, dalykinės savybės ir žinios, nurodyti pareigybės aprašyme, taip pat gali būti tikrinami kiti pretendento nurodyti įgūdžiai ir kitos dalykinės savybės³⁶. Tuo tarpu vykdant atrankos procedūrą, su kandidatu į statutinės pareigas vyksta atrankos pokalbis. Atrankos pokalbio metu pretendentas išsamiai informuoja apie jo ankstesnę darbinę veiklą (jeigu tokia yra), motyvaciją eiti siekiamas pareigas, tikrinamos jo teorinės žinios, būtinos eiti siekiamas pareigas, gali būti tikrinami specialūs įgūdžiai ir pretendentą charakterizuojanti informacija³⁷. Tiek priimant konkurso būdu, tiek ir atrankos, pokalbis su kandidatu į pareigas yra vertinamas kiekvieno komisijos nario atskirai, vėliau išvedant bendrą įvertinimo vidurkį. Konkurso ar atrankos komisijos sprendimas dėl laimėtojo yra privalomas įstaigos vadovui.

Priėmimas į pareigas Diplomatiniėje tarnyboje taip pat vyksta konkurso būdu. Pirmiausia skelbiamas konkursas, nurodant kandidatui keliamus reikalavimus, būtinus pateikti dokumentus, terminus iki kada dokumentai turi būti pateikti. Pažymėtina tai, kad visi teikiami dokumentai turi būti lietuvių kalba. Apie konkurso datą ir laiką informuojami tik reikalavimus atitinkantys kandidatai, kiti asmenys informuojami, kad neatitinka reikalavimų ir konkursui neregistruojami. Konkursas vykdomas keliais etapais. Kandidatai laiko egzaminą raštu, anglų kalbos egzaminą, dalyvauja pokalbyje. Taip pat gali būti vertinami ir kandidatų privalumai tais atvejais, kai keli kandidatai surenka vienodą balų skaičių. Kandidatai, konkurso metu gavę aukščiausius įvertinimus, įrašomi į rezervą. Atsiradus laisvoms pareigoms, asmeniui, esančiam rezerve siūlomos pareigos, o siekiant nustatyti toms pareigoms tinkamiausia asmenį, gali būti sudaroma atrankos komisija³⁸.

Išskirtina ir tai, kad statutuose įtvirtinta ne tik priėmimo į pareigas procedūra, bet ir tam tikrais atvejais kadencijos, kurioms asmuo priimamas į pareigas. Paprastai kadencijos yra nustatomos statutinių įstaigų vadovams ir jų pavaduotojams. Pavyzdžiui, Muitinės direktorius, muitinės įstaigų vadovai, Specialiųjų tyrimų tarnybos struktūrinių padalinių vadovai ir jų pavaduotojai į pareigas skiriami 5 metų laikotarpiui. Kiti pareigūnai į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje priimami nenustatant konkretaus laikotarpio – neterminuotai, tačiau skiriant išbandymo terminą. Siekiant įvertinti asmens pasirengimą, galimybes ir gebėjimus eiti

³⁶ „Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1K-233 „Dėl konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 90, 4079 (2003).

³⁷ *Ibid.*

³⁸ „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2003 m. gegužės 28 d. įsakymas Nr. 92 „Dėl konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatų patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 54, 2405 (2003).

konkrečias pareigas statutinėje valstybės tarnyboje, bandomasis terminas skiriamas nuo vieno mėnesio iki vienerių metų. Ilgiausias bandomasis laikotarpis nustatytas Diplomatinių tarnybos statute. Šiame statute jis vadinamas parengiamuoju laikotarpiu. Siekiant įvertinti ar asmuo tinkamas eiti pareigas diplomatinėje tarnyboje, skiriamas vienerių metų laikotarpis. Jei per šį laikotarpį asmuo įvertinamas kaip tinkamas eiti pareigas, jis priimamas į diplomatinę tarnybą. Asmenį įvertina ir rekomendacijas užsienio reikalų ministrui teikia Atestacijos komisija. Tuo tarpu asmeniui, priimtam į Specialių tyrimų tarnybą bandomasis laikotarpis gali būti ir nenustatytas. Maksimalus išbandymo laikotarpis yra iki 6 mėnesių, tačiau sprendimo laisvė priklauso Specialių tyrimų tarnybos direktoriui.

Asmuo, priimtas į statutinę valstybės tarnybą eiti pareigas pradeda tik tuomet, kai prisiekia. Priesaika yra sudedamoji priėmimo į statutinę valstybės tarnybą dalis. Asmuo duodamas priesaiką prisiekia būti ištikimu Lietuvos Respublikai, vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kitais įstatymais, sąžiningai atlikti pareigas. Priesaikos turinys yra įtvirtintas statute. Pažymėtina, jog asmeniui pateikiami du priesaikos tekstai, o asmuo pasirenka jam tinkamą priesaikos variantą. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma. Siekiant neriboti šios laisvės, vienas priesaikos tekstas yra su žodžiais „Tepadedu man Dievas“, o kitas – be. Tai yra vienintelė išlyga, kuomet asmuo gali pasirinkti, kurią priesaiką jis duos. Daugiau jokių išimčių nėra ir priesaika turi būti duota be jokių išlygų. Priimtas į pareigas asmuo prisiekia asmeniškai ir raštiškai, o priesaika saugoma asmens byloje. Pažymėtina, kad ne visuose statuteose numatyta pareiga prisiekti, tačiau neprisiekęs asmuo negali eiti pareigų statutinėje valstybės tarnyboje. Asmens priesaiką priima į tarnybą priimančios įstaigos vadovas, tačiau statuteose numatyti ir kiti tą daryti įgalinami asmenys. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Prezidentas priima Specialių tyrimų tarnybos direktoriaus ir pavaduotojų priesaiką³⁹.

Dar vienas išskirtinas priėmimo į statutinę valstybės tarnybą bruožas yra tai, kad su priimamu į tarnybą asmeniu paprastai nėra sudaroma darbo sutartis. Vidaus tarnybos statute numatyta trišalė sutartis sudaroma tik asmeniui stojant į vidaus tarnybos profesinio mokymo įstaigą, tačiau su į pareigas priimamu asmeniu darbo sutartis nėra sudaroma. Tarnybos Lietuvos Respublikos munitinėje statute, Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute, Specialių tyrimų tarnybos statute nenumatyta pareiga su į pareigas skiriamu asmeniu sudaryti darbo sutartį. Šiais atvejais į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje asmuo skiriamas įsakymu. Su šiuo įsakymu asmuo supažindinamas pasirašytinai. Tuo tarpu Diplomatinių tarnybos įstatyme, Žvalgybos įstatyme ir Civilinės krašto apsaugos tarnybos statute įtvirtintas reikalavimas su į pareigas priimamais asmenimis sudaryti tarnybines sutartis.

³⁹„Lietuvos Respublikos specialių tyrimų statuto patvirtinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 38, 1656 (2003).

Sutartimi paprastai sulygstama vykdyti pareigas, laikytis įstatymų, taip pat apibrėžiamas terminas, kuriam asmuo priimamas vykdyti pareigas. Civilinis statutinis valstybės tarnautojas tarnybine sutartimi įsipareigoja tarnauti tarnyboje ne mažiau kaip 3 metus ir ne mažiau kaip 2 metus po paskutinio mokymo ar kvalifikacijos kėlimo, tačiau ir ne ilgiau kaip iki senatvės pensijos amžiaus⁴⁰. Civilinės krašto apsaugos tarnybos sutartį pasirašo į pareigas priimamas asmuo ir krašto apsaugos ministras arba jo įgaliotas asmuo. Tuo tarpu Diplomatinių tarnybos statute įtvirtinta galimybė sudaryti ir terminuotą diplomato tarnybos sutartį. Terminas, kuriam gali būti sudaryta diplomatinių tarnybos sutartis numatyta tik priimant į tarnybą asmenį, kuris atliks funkcijas, susijusias su Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimu bei kai asmuo priimamas į laikinai negalinčio eiti pareigų diplomato pareigas. Minėtais atvejais sutartis atitinkamai sudaroma metams ir ne ilgiau kaip trejiems metams. Tuo tarpu Žvalgybos įstatyme numatytos išimtys, kuomet tarnybos sutartys nesudaromos. Su žvalgybos institucijų direktoriais bei jų pavaduotojais ir Antrajame operatyvinių tarnybų departamente tarnaujančiais kariais žvalgybos sutartys nesudaromos⁴¹. Žvalgybos įstatymas numato ir sutarčiai taikomą formą, tačiau pačios tarnybos sutarties reguliavimas paliktas Lietuvos Respublikos darbo kodekse įtvirtintoms teisės normoms.

Asmeniui pradėjus eiti pareigas statutinėje valstybės tarnyboje išduodamas tarnybinis pažymėjimas ir uniforma su skiriamaisiais ženklais. Specialiųjų tyrimų tarnyboje asmeniui išduodamas ir tarnybinis ženklas, o muitinės pareigūnui – identifikavimo ir tarnybinis ženklas.

Taigi, apibendrinant darytina išvada, kad statutuose išsamiai nereglamentuota pati atrankos ar konkurso į statutines valstybės pareigas procedūra, tačiau ją pakankamai aiškiai numato poįstatyminiai teisės aktai – Atrankos į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas tvarka, patvirtinta Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2016 metų sausio 12 d. įsakymu Nr. 2-12 „Dėl atrankos į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas tvarkos patvirtinimo“, Konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1K-233 „Dėl konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklių patvirtinimo“, Konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2003 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. 92 „Dėl konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatų patvirtinimo“, Pataisos pareigūnų tarnybos organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos respublikos teisingumo ministro 2015 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 1R-59 „Dėl pataisos pareigūnų tarnybos organizavimo taisyklių ir pataisos pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo

⁴⁰„Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 73, 3348 (2003).

⁴¹„Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 1931 (2000).

komisijos nuostatų patvirtinimo“, Atrankos į laisvas vidaus tarnybos sistemos pareigūno, vykdančio kriminalinę žvalgybą, pareigas tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 1V-256 „Dėl atrankos į laisvas vidaus tarnybos sistemos pareigūno, vykdančio kriminalinę žvalgybą, pareigas tvarkos aprašo patvirtinimo“, Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 1V-13 „Dėl vidaus tarnybos sistemos pareigūnų tarnybos organizavimo taisyklių patvirtinimo“.

Išskirtina ir tai, kad tik pagal Diplomatinės tarnybos įstatymą asmuo, sėkmingai baigęs konkursą nėra iš karto paskiriamas į pareigas, bet įtraukiamas į rezervą, o atsiradus laisvai tarnybos vietai dar kartą atliekama asmens atranka. Todėl galima teigti, jog asmuo į diplomatinio pareigūno pareigas priimamas tik po konkurso ir atrankos procedūrų.

2.5. Statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarkos palyginimas su kitų valstybės tarnautojų priėmimo tvarka

Tik išsamiai išnagrinėjus statutinių valstybės tarnautojų priėmimą į tarnybą galime šią sistemą palyginti su karjeros valstybės tarnybos tarnautojų priėmimu į valstybės tarnybą vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymu.

„Atsižvelgiant į valstybinės tarnybos pobūdį, svarbą kiekvieno žmogaus, visuomenės, valstybės gyvenime ir siekiant užtikrinti veiksmingą, efektyvią valstybės valdžios, valdymo bei kitų institucijų veiklą, valstybės tarnautojams kaip ir statutiniams pareigūnams keliami atitinkami reikalavimai.“⁴²

Pažymėtina tai, kad reikalavimai išskiriami į bendruosius, kurie įtvirtinti Valstybės tarnybos įstatyme, ir specialiuosius.

Bendrieji priėmimo į valstybės tarnautojų pareigas reikalavimai yra įtvirtinti Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje. Kaip ir statutiniai pareigūnai valstybės tarnautojai turi būti Lietuvos Respublikos piliečiai bei mokėti lietuvių kalbą. Kaip jau buvo minėta, šis reikalavimas pagrįstas lojalumo Lietuvos valstybei principu. Asmenys, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai ir (arba) nemoka lietuvių kalbos į valstybės tarnybą nepriimami. Dar vienas reikalavimas, taikomas tiek statutiniam pareigūnui, tiek ir valstybės tarnautojams yra amžiaus cenzas. Asmuo, pretenduojantis į pareigas valstybės tarnyboje plačiaja prasme privalo būti ne

⁴² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRS <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.75483>

jaunesnis kaip 18 metų. Tačiau valstybės tarnyboje ir statutinėje valstybės tarnyboje amžius iki kurio asmuo gali eiti pareigas ir būti į jas priimamas skiriasi. Valstybės tarnautojais gali būti asmenys iki 65 metų amžiaus, kai tuo tarpu statutuose numatoma įvairi amžiaus riba. Šiuo atveju kaip pavyzdį derėtų nurodyti Tarnybos Lietuvos Respublikos munitinėje statutą, kuriuo nustatyta, kad asmuo sulaukęs 62 metų ir 2 mėnesių nebegali kandidatuoti į pareigas Lietuvos Respublikos munitinėje. Tuo tarpu Diplomatinių tarnybos statute amžiaus riba apskritai nėra reglamentuota, įstatymo leidėjo valia paliekant vadovautis Valstybės tarnybos įstatymu. Išskirtina tai, kad Valstybės tarnybos įstatymas numato ir išimtį, kuomet amžiaus cenzas nėra taikomas. Tais atvejais, kai asmuo siekia politinio (asmeninio) pasitikėjimo ar pakaitinio valstybės tarnautojo pareigų, jis gali būti vyresnis kaip 65 metų, bet ne jaunesnis kaip 18 metų. Dar vienas bendrasis reikalavimas taikomas tiek statutiniams pareigūnams, tiek ir valstybės tarnautojams yra reikalavimas turėti išsilavinimą, tinkamą to lygio pareigoms eiti. Šiuo atveju reikalavimas turėti išsilavinimą yra detalizuojamas ir nurodomas pareigybės aprašyme. Taigi lyginant su statutiniams valstybės tarnautojams keliamu reikalavimu turėti išsilavinimą, pažymėtina tai, kad tik Vidaus tarnybos statute įstatymų leidėjas įtvirtino reikalavimą turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Asmuo, siekiantis dirbti valstybės tarnyboje, privalo turėti bendrųjų gebėjimų visumą privalomą jo veikloje, o asmuo, siekiantis vadovaujančių pareigų – ir vadovaujančių gebėjimų visumą. Šis reikalavimas atsirado 2012 metais, kuomet buvo centralizuotas žinių ir gebėjimų tikrinimas. Šiuo metu bendruosius ir vadovavimo gebėjimus tikrina Valstybės tarnybos departamentas. Gebėjimų tikrinimo centralizavimas priėmimą į tarnybą padarė skaidresnę. Be to, išlaikius bendruosius ar vadovavimo gebėjimo testus jie galioja trejus metus, jų nereikia laikyti kiekvieną kartą pretenduojant į pareigas. Tuo tarpu statutinėje valstybės tarnyboje centralizuotai tikrinama tik asmens sveikatos būklė. Kaip jau buvo minėta, statutinis valstybės tarnautojas turi atitikti pakankamai aukštus standartus, taikomus asmens sveikatos būklei, kai karjeros valstybės tarnautojo sveikatos būklė nėra tikrinama iki tol, kol asmuo nepriimamas į tarnybą. Be to, karjeros valstybės tarnautojo sveikatos būklė tikrinama jo šeimos gydytojo, o ne specializuoto medicinos centro. Taip pat pažymėtina, kad karjeros valstybės tarnautojui netaikomas ir reikalavimas būti tinkamo fizinio pasirengimo, nors kai kurioms pareigoms tinkamai atlikti, autorės nuomone, jis yra būtinas.

Kaip ir statutiniams pareigūnams, taip ir valstybės tarnautojams keliami specialieji reikalavimai yra nustatomi atsižvelgiant į toms pareigoms eiti reikalingas žinias, įgūdžius ir yra nurodomi pareigybės aprašymuose. Specialiųjų reikalavimų pareigybės aprašyme turi būti nurodyta tiek, kiek yra būtina toms pareigoms ir funkcijoms vykdyti. Kaip pavyzdį galime paminėti tai, kad kaip vienas iš specialiųjų reikalavimų keliamų valstybės tarnautojams yra turėti tam tikro darbo stažą. Šis reikalavimas paprastai yra nustatomas siekiant priimti į pareigas tokį

valstybės tarnautoją, kuris jau turi patirties atliekant tam tikras pareigybes aprašyme numatytas funkcijas. Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtinta pozicija, kad į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimamam asmeniui nėra privalomas reikalavimas turėti valstybės tarnybos stažą, tačiau šis reikalavimas yra taikomas pakankamai dažnai. Pažymėtina, kad priimant asmenį statutinio valstybės tarnautojo pareigas taip pat ne retai nustatomas reikalavimas turėti darbo patirties tam tikroje, specifinėje srityje. Paprastai šis reikalavimas taikomas priimant asmenį į aukštesnes, vadovaujančias pareigas. Pavyzdžiui, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Aviacijos valdybos skrydžių skyriaus viršininko pareigybes aprašyme nurodytas reikalavimas turėti ne mažesnę kaip 3 metų darbo patirtį aviacijos srityje ir ne mažesnę kaip 1 metų vadovaujamo darbo patirtį.

Kaip ir statutiniams valstybės tarnautojams taip ir karjeros valstybės tarnautojams taikomi tam tikri apribojimai priimant į pareigas. Į pareigas negali būti priimtas asmuo, kuris nėra nepriekaištingos reputacijos. Šis apribojimas taikomas visiems asmenims, pretenduojantiems į valstybės tarnybą. Asmuo, „kurio teisę eiti valstybės tarnautojo pareigas yra atėmęs teismas arba kurio sutuoktinis, partneris (kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka), artimasis giminaitis ar svainystės ryšiais susijęs asmuo eina valstybės tarnautojo pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, jeigu jie pagal pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais, taip pat įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu“⁴³, neturi teisės eiti pareigų valstybės tarnyboje. Karjeros valstybės tarnautojui, kai tai numatyta pareigybes aprašyme ir būtina toms pareigoms atlikti, gali būti keliamas reikalavimas atitikti nuostatas, reikalingas gauti leidimui dirbti su slapta informacija. Tokiu atveju asmens kandidatūra vertinama dar iki jį priimant į darbą ir tik gavus informaciją, kad asmuo gali gauti leidimą dirbti su slapta informacija, asmuo priimamas į pareigas valstybės tarnyboje.

Pagrindinis skirtumas nagrinėjant statutinių ir karjeros valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą skirtumas yra siuntimo į mokymo įstaigą galimybės. Kaip jau buvo minėta, Vidaus tarnybos statute ir Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute numatyto galimybę asmenims, norintiems dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, tačiau neturintiems reikiamo išsilavinimo, būti siunčiamiems į mokymo įstaigą sudarant trišalę mokymo sutartį. Šia sutartimi asmeniui užtikrinama galimybė baigus mokymus būti paskirtam į statutinę valstybės tarnybą. Tuo tarpu Valstybės tarnybos įstatyme galimybė asmeniui būti siunčiamam į mokymo įstaigą nėra numatyta. Asmuo, priimtas į valstybės tarnybą, išklauso įvadinčius mokymus. Šiuo atveju, asmuo pretenduojantis į karjeros valstybės tarnautojo pareigas privalo turėti pareigybes aprašyme numatytą išsilavinimą, kurį gali įgyti studijuodamas aukštojoje mokykloje. Todėl karjeros valstybės tarnautojas į mokymo įstaigas nėra siunčiami,

⁴³ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 66, 2130 (1999).

tačiau jiems sudaroma galimybė savarankiškai studijuoti ar mokytis, suteikiant mokymosi atostogas. Iš esmės, kadangi statutinė valstybės tarnyba yra išskirtinė valstybės tarnybos dalis, todėl ir mokymai pareigūnams vyksta specialiose ugdymo įstaigose, kurios darbuotojus ruošia pagal specialias programas, teorines žinias derindami su praktikos atlikimu.

Vis tik daugiausia skirtumų tarp statutinių valstybės tarnautojų ir karjeros valstybės tarnautojų yra atrankos į pareigas procedūroje. Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos skelbia konkursą, o jį organizuoja ta institucija, kuri nori priimti valstybės tarnautoją. Atrankos būdai – konkursas ir be konkurso (šis būdas taikomas tik politinio (asmeninio) pasitikėjimo, pakaitiniams bei statutiniams valstybės tarnautojams).

Į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimama konkurso būdu. Asmuo, konkurso būdu priimamas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, egzaminuojamas žodžiu (pokalbis). Pažymėtina tai, kad kandidatuoti bei pateikti dokumentus ir gauti teisę dalyvauti konkurse turi tik tie pretendentai, kurie jau yra išlaikę bendrųjų gebėjimų arba vadovavimo testą. Kaip jau buvo minėta, 2012 metais įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimams ir centralizavus dalį priėmimo į valstybės tarnybą konkurso, bendrųjų gebėjimų arba vadovavimo testai yra laikomi centralizuotai. Iki šio pakeitimo, konkursas vykdavo konkursą paskelbusioje ir į pareigas priimančioje įstaigoje. Testą sudarydavo ir įstaigoms pateikdavo valstybės tarnybos departamentas konkurso dieną. Testą sudarydavo 70 klausimų iš nustatytų teisės aktų ir būdavo vienodi tą dieną konkurse dalyvaujantiems pretendents. Konkursą paskelbusi įstaiga turėdavo teisę sudaryti dar 30 testo klausimų iš aktualių ir su pareigų vykdymu susijusių teisės aktų. Taigi, kandidatai iš viso turėdavo išspręsti 100 testo klausimų. Šiai dienai Valstybės tarnybos departamentas yra atsakingas ir organizuoja bendrųjų gebėjimų arba vadovavimo testų laikymą. Asmuo, norintis laikyti bendrųjų gebėjimų arba vadovavimo testą privalo užsiregistruoti elektroniniu būdu, o numatytą dieną turi atvykti laikyti testo. Testas laikomas valstybine – lietuvių kalba. Testą sudaro dvi dalys – bendrųjų mąstymo gebėjimų testo dalis ir bendrųjų kompetencijų testo dalis. Pateikti dokumentus dalyvauti konkurse į karjeros valstybės tarnautojo pareigas gali tik asmenys išlaikę bendrųjų gebėjimų testą. Dokumentai į konkursą pateikiami taip pat centralizuotai per Valstybės tarnybos departamentą elektroniniu būdu. Tuo tarpu pokalbis arba konkurso dalis žodžiu vyksta įstaigoje, kuri paskelbė konkursą. „Pokalbio metu patikrinami asmens gebėjimai atlikti valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, taip pat kitų kalbų, privalomų tokioms funkcijoms atlikti, mokėjimas. Jeigu keli konkurse į karjeros valstybės tarnautojo pareigas dalyvavę pretendentai surinko vienodą balų skaičių, pirmenybė būti priimtam į tas pareigas teikiama pretendentsui, atlikusiam nuolatinę

privalomąją pradinę karo tarnybą arba baigusiam bazinius karinius mokymus⁴⁴. Pažymėtina tai, kad pokalbio su kandidatais metu jiems užduodami vienodi klausimai, o viso egzamino metu daromas garso įrašas. Be konkurso į karjeros valstybės tarnautojo pareigas gali būti priimama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka, kai asmuo turi teisę atkurti karjeros valstybės tarnautojo statusą arba buvusiam karjeros valstybės tarnautojui ar buvusiam įstaigos vadovui. Tuo tarpu, asmuo siekiantis dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, turi tiesiogiai teikti prašymą priimti į tarnybą toje įstaigoje, kuri paskelbė konkursą. Be to, atranka arba konkursas vykdomas tik į pareigas priimančioje įstaigoje.

„Konkurso procedūros nėra privalomos, bet gali būti taikomos. Jei institucija nusprendžia naudotis konkursu priimdama kandidatus į tarnybą, ji turi laikytis tam tikrų pagrindinių įstatyme numatytų principų. Šešių mėnesių bandomasis laikotarpis taip pat yra numatomas tiems asmenims, kurie yra pirmą kartą įdarbinami administracijoje. Skyrimas į tarnybą apmokymui, kurio metu yra mokamas atlygis, taip pat yra galimas, kandidatas turi dalyvauti administracijos teoriniame bei praktiniame mokyme, kurio trukmę nustato institucijos vadovas⁴⁵. Tuo tarpu asmeniui, paskirtam į statutinę valstybės tarnybą bandomasis laikotarpis gali būti nustatytas iki 1 metų laikotarpiui.

Išanalizavus statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės statutinę tarnybą specifiką, galima daryti išvadą, kad statutiniams valstybės tarnautojams keliami daug aukštesni reikalavimai ir standartai nei karjeros valstybės tarnautojui. Visuose statutuose numatomi panašūs bendrieji reikalavimai, keliami pretendentams, atrankos sistemoje tai pat nėra daug skirtumų, tačiau kyla abejonių ar pagrįstai Diplomatinės tarnybos sistemai yra suteikiamas statutinės valstybės tarnybos statusas. Asmenys, priimami į valstybės tarnybą pagal Lietuvos Respublikos Diplomatinės tarnybos įstatymą, yra laikomi statutiniais valstybės tarnautojais. Tačiau diplomatiniam pareigūnui netaikomi reikalavimai sveikatos būklei, fiziniam pasirengimui. Taip pat nemažai klausimų, susijusių su diplomatine tarnyba reguliuoja Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Atsižvelgiant į tai, tikslinga būtų atlikti diplomatinį pareigūnų „išstatutinimą“ priskiriant dalį pareigūnų karjeros valstybės tarnautojams, o kitą dalį politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojams. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimą, kuriame pažymėta, kad “<...> *Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata ir <...> tai sudaro teisines prielaidas teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės*

⁴⁴ „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 66, 2130 (1999).

⁴⁵ Van-Biesen G. „Europos Personalo atrankos tarnyba. Valstybės tarnybos atrankos procedūrų apžvalga Europos Sąjungos kontekste“. 2016. <http://www.oecd.org/countries/lithuania/36762476.pdf>

*institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris pasižymėtų tam tikrais ypatumais*⁴⁶.

⁴⁶ Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas “Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ Byla Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>

3. PRIĖMIMO Į VALSTYBĖS TARNYBĄ ATITINKAMŲ KLAUSIMŲ ANALIZĖ TEISMŲ JURISPRUCENCIJOJE

Šiame darbo skyriuje yra pateikiama Lietuvos Respublikos nacionalinių teismų jurisprudencijos analizė priėmimo į statutinę valstybės tarnybą srityje. Ją atliekant yra orientuojamasi į priėmimo instituto pagal statutus ir specialiuosius įstatymus specifikos atskleidimą, taip pat identifikuojami priėmimo į konkrečias statutines institucijas problematika ir tais klausimais teismų formuojama praktika. Tuo pagrindu yra formuluojami apibendrinimai ir daromos išvados dėl Lietuvos Respublikoje įteisinto priėmimo į statutinę valstybės tarnybą modelio.

3.1. Galimybės ginti teisę būti priimtam į statutinę valstybės tarnybą

Tai, kad piliečių teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą nėra absoliuti yra konstatavęs ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, argumentuodamas, jog „*valstybė negali įsipareigoti ir neįsipareigoja kiekvieno asmens priimti dirbti valstybinėje tarnyboje; valstybės tarnyba turi būti kvalifikuota, turi sugebėti atlikti jai keliamus uždavinius; norintieji tapti valstybės tarnautojais, pareigūnais paprastai privalo turėti atitinkamą išsilavinimą, profesinę patirtį, kai kurias asmens savybes, be to, kuo aukštesnės pareigos, kuo svarbesnė veiklos sritis, tuo didesni reikalavimai keliami šias pareigas einantiems asmenims*“⁴⁷. Specialūs statutai ir įstatymai nepaneigia Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos piliečių teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą ir Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kiekvieno žmogaus teisės laisvai pasirinkti darbą, tačiau šių teisių įgyvendinimas statutiniams valstybės tarnautojams gali turėti tam tikrų ypatumų, kurie sąlygoti jų specifinės darbinės veiklos pobūdžio. Todėl specialieji įstatymai ir statutai privalo užtikrinti teisingą teisinį reglamentavimą tam, kad nebūtų pažeidžiamos nei vieno asmens, įskaitant ir valstybės tarnautojo, Konstitucinės teisės⁴⁸.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad „*konstitucinė valstybės tarnybos paskirtis, ypatingi uždaviniai, keliami valstybės tarnybai, lemia tai, kad piliečiui, stojančiam valstybės tarnybą, gali ir turi būti keliami tam tikri bendrieji reikalavimai - stojimo į valstybės*

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS Valstybės Saugumo Komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRS <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.75483>

⁴⁸ „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2004 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byla Nr. A¹² – 219/2004“. Žiūrėta 2017 vasario 12 d. <http://www.infolex.lt/praktika/test/Default.aspx?Id=20>

*tarnybą bendrosios sąlygos, kurių neatitinkantis asmuo negalės tapti valstybės tarnautoju*⁴⁹. Minėti reikalavimai turi būti aiškūs ir vienodi visiems, kurie siekia atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje, stojančiajam į valstybės tarnybą jie turi būti žinomi dar prieš kandidatuoiant į pareigas. Bendraisiais reikalavimais, kurie taikomi į pareigas valstybės tarnyboje pretenduojančiam asmeniui, gali būti „*lojalumas Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, Konstitucijos ir teisės sistemos pagrindų (įskaitant žmogaus teisių ir laisvių katalogą) išmanymas, valstybinės kalbos geras mokėjimas, konflikto tarp siekiamų pareigų ir privačių interesų nebuvimas (arba tokio konflikto pašalinimas iki asmeniui pradedant eiti pareigas, kurių jis siekia) ir kt.*“⁵⁰. Taip pat gali būti nustatyti bendrieji reikalavimai, susiję su stojančiojo asmeninėmis savybėmis, reputacija, išsilavinimu ir kt. Gali būti nustatytos ir kitos pagrįstos bendrosios sąlygos dėl kurių asmeniui neleidžiama stoti į valstybės tarnybą. Valstybės tarnybai, kaip sistemai, keliami profesionalumo, kvalifikacijos reikalavimai suponuoja ir tai, kad teisės aktais gali būti nustatyti ir specialieji reikalavimai asmenims, siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje ar konkrečioje valstybės arba savivaldybės įstaigoje, - specialiosios sąlygos siekiantiesiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje. Šios specialiosios stojimo į valstybės tarnybą sąlygos gali būti skirstomos pagal tam tikras statutinių pareigūnų sritis ar jų vykdomas funkcijas. Iš tokių reikalavimų – „*specialiųjų stojimo į valstybės tarnybą sąlygų paminėtini profesinės kompetencijos, patirties, kalbų mokėjimo ir specialių žinių ar įgūdžių ar panašūs reikalavimai, taip pat reikalavimai, susiję su stojančiojo reputacija, asmeninėmis savybėmis ir kt., o priimant į tam tikras pareigas gali būti nustatomos labai įvairios specialiosios sąlygos, pavyzdžiui, susijusios su asmens sveikata, fizinėmis galimybėmis, ryšiais su kitais asmenimis ir kt.*“⁵¹. Visi nustatyti specialieji stojimo į valstybės tarnybą reikalavimai turi būti pagrįsti reikalingumo numatytoms funkcijoms atlikti, priešingu atveju bus pažeista ir piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir žmogaus konstitucinė teisė laisvai pasirinkti darbą⁵².

Sprendžiant dėl pretendentų priėmimo į atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje būtina laikytis asmenų lygiateisiškumo (asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams) principo. Asmuo, kuris mano, kad jam stojant į valstybės tarnybą buvo pažeistas lygiateisiškumo principas, taigi ir jo konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į

⁴⁹„Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ Byla Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>

⁵⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl tarnybinių ginčų, apibendrinimas (I dalis)“. 2013.

⁵¹*Ibid.*

⁵²Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, *Supra* note 49

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, pagal Konstituciją turi teisę siekti apginti savo pažeistą teisę teisme⁵³.

Visų pirma pažymėtina tai, kad asmuo, siekiantis apginti savo galimai pažeistą teisę stoti į valstybės tarnybą, privalo žinoti kur ir kokiomis sąlygomis gali kreiptis. Kaip jau buvo minėta, asmuo į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje priimamas įstaigos vadovo įsakymu. Tais atvejais, kai asmuo galimai neatitinka keliamų reikalavimų užimti statutines pareigas valstybės tarnyboje jo atžvilgiu priimamas sprendimas nepriimti į pareigas arba neleisti baigti atrankos procedūros ir įtvirtinamas teisės aktu.

Teisės aktas, kuriuo priimamas sprendimas dėl asmens skyrimo į statutines valstybės pareigas arba atsisakoma tai daryti, reguliuoja tik teisės dirbti statutinėje valstybės tarnyboje asmeniui suteikimo klausimą. Kaip vienas iš vertinimo kriterijų yra tai, kad statutinės įstaigos vadovo priimtas teisės aktas reguliuoja tarp įstaigos ir asmens, siekiančio tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje, priėmimo santykį.

Teisės aktas, kuriuo asmuo priimamas į statutinę valstybės tarnybą arba atsisakoma tai daryti, turi individualaus teisės akto požymių. Tačiau vienas iš pagrindų, vertinant tam tikrą sprendimą, yra asmens, kuris jį priėmė teisė tai daryti. Šiuo atveju turėtų būti vertinama ar asmuo, priėmęs teisės aktą, apskritai turėjo teisę tai daryti. Asmuo (paprastai įstaigos vadovas) privalo turėti įstatymo nustatyta tvarka jam suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus, o įstaiga, kurioje asmuo siekia įsidarbinti, turi atitikti viešojo administravimo įstaigos statusą. Viešojo administravimo įstaiga apibrėžiama kaip valstybės ar savivaldybės biudžetinė įstaigagalinti atlikti viešąjį administravimą. Būtent dėl įstaigos tinkamo vertinimo yra pasisakęs Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje A-492-1993/2012 apeliacine tvarka buvo nagrinėjamas pareiškėjos J. K. skundas atsakovams Šiaulių tardymo izoliatoriui ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijai dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus. Šioje byloje vienas iš pareiškėjos reikalavimų buvo panaikinti Centrinės medicinos ekspertizės komisijos ekspertinį sprendimą „netinkamas tarnybai“ ir diagnozuotą ligą. Teismas, išnagrinėjęs bylą padarė išvadą, kad Centrinės medicinos ekspertizės komisijos „[...]ekspertinis sprendimas negali būti savarankišku administracinės bylos nagrinėjimo dalyku ir dėl tos priežasties, kad tai nėra individualus administracinis aktas ir jį priėmęs subjektas nėra viešojo administravimo subjektas[...]“⁵⁴. Tokią išvadą teismas padarė įvertinęs aplinkybę, kad Centrinė medicinos ekspertizės komisija yra Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro struktūrinis padalinys, kurio pagrindinė funkcija – atlikti specializuotą medicininę ekspertizę, tačiau ši paslauga nėra

⁵³ Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, *Supra* note 49

⁵⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-1993/2012“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/386409?nr=1>

laikytina administracine. Teismas taip pat vadovavosi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, kuriame reglamentuota viešojo administravimo sąvoka. Viešasis administravimas – tai įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti: administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymų nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas⁵⁵. Atsižvelgiant į tai, asmuo negali atskirai skųsti Centrinės medicinos ekspertizės komisijos išvadų, tačiau tai gali būti kaip vienas iš pagrindų, kuriuo grindžiamas vienoks ar kitoks reikalavimas. Šiuo atveju darytina išvada, kad individualiu teisės aktu laikytinas statutinės įstaigos vadovo sprendimas nepriimti asmens į pareigas.

Vienas iš reikalavimų, keliamų individualiam administraciniam teisės aktui, kuriuo asmuo priimamas į statutinę valstybės tarnybą arba atsisakoma tai daryti, yra tai, kad toks teisės aktas turi būti aiškiai suformuluotos suteikiamos ar nustatytos teisės ar pareigos ir apskundimo tvarka⁵⁶. Teisės akte turi būti aiškiai suformuluotas priimamas sprendimas, priežastys, lėmusios tokį sprendimą, teisinis pagrindas, kuriuo remiantis priimtas būtent toks administracinis sprendimas. Individualus teisės aktas turi būti suprantamas ne tik jį priėmusiam asmeniui, bet ir tam asmeniui, kurio atžvilgiu jis priimtas ir kuriam kyla tam tikros teisės arba pareigos. Šiuo klausimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pasisakęs administracinėje byloje Nr. A-328-143/2016. Byla buvo nagrinėjama pagal pareiškėjos L.V. skundą atsakovui Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos ministerijos dėl sprendimo panaikinimo. Teismas, išnagrinėjęs bylą apeliacine tvarka, skundą iš dalies tenkino tuo pagrindu, kad įstaigos priimtas sprendimas neatitiko administraciniams teisės aktams keliamų reikalavimų. Teismas konstatavo kad „Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio nuostatos reiškia, jog viešojo administravimo subjekto priimtame individualiame teisės akte turi būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą“⁵⁷. Taigi, kaip jau buvo minėta, sprendimas dėl priėmimo į tarnybą, kurį priima statutinės valstybės tarnybos įstaiga, privalo būti teisiškai pagrįstas ir aiškiai suprantamas, bei atitikti kitus individualiam teisės aktui keliamus reikalavimus.

Labai svarbu asmeniui ginant savo galimai pažeistą teisę dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, yra žinoti per kiek laiko tai galima padaryti. Tačiau Valstybės tarnybos įstatyme ir statutuose nėra numatyta platesnio teisinio reguliavimo sprendžiant tarnybinius ginčus. Juose yra

⁵⁵ „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 60, 1945 (1999).

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ „Lietuvos vyriausiasis administracinis teismo 2016-02-02 nutartis administracinėje byloje Nr. A-328-143/2016“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1206555?nr=1>

įtvirtinta tik galimybė visus kylančius ginčus spręsti teisės aktų nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos administracinių ginčų teisenos įstatyme reglamentuota, kad jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip, skundas (prašymas, pareiškimas) administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo teisės akto paskelbimo arba individualaus teisės akto ar pranešimo apie veiksmą (atsisakymą atlikti veiksmus) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos⁵⁸. Kaip jau buvo minėta, statutuose ir valstybės tarnybos įstatyme kitokio termino apskūsti galimą teisės pažeidimą. Tačiau šiuo atveju dar vienas darbo santykius reguliuojantis teisės aktas yra Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Šiame kodifikuotame teisės akte numatyta galimybė kreiptis į teismą ginant su darbo santykiais susijusias pažeistas teises yra trejų metų senaties terminas. Šiuo klausimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pasisakęs administracinėse bylose (2006 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A403-1570/2006 ir 2006 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A469-1562/2006) kad, „[...] ieškinio senaties terminas yra civilinės teisės institutas, reglamentuotas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso VII skyriuje įtvirtintų teisės normų. Civilinio kodekso 1.126 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta imperatyvi ieškinio senaties taikymo taisyklė, pagal kurią ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja. Taigi ieškinio senaties administracinis teismas savo iniciatyva netaiko“⁵⁹. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad darbo santykiai yra ypatinga sritis, o darbuotojas paprastai yra laikomas „silpnąja puse“, todėl bet kokios kylančios abejonės teismo yra sprendžiamos darbuotojo naudai.

Išanalizavus asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės tarnybą, galimybes ginti teisę būti priimtam į statutinę valstybės tarnybą pažymėtina, jog šiuos ypatingus santykius su valstybe galima ginti tik teismine tvarka, tiesiogiai kreipiantis į teismą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sprendimas priimti asmenį į statutinę valstybės tarnybą arba atsisakyti tai daryti, turi atitikti individualiam teisės aktui taikomus reikalavimus.

3.2. Teismų jurisprudencijos analizė priėmimo į statutinę valstybės tarnybą ribose

Šioje darbo dalyje nagrinėjama teismų praktika bylose, susijusiose su tarnybiniais ginčais priėmimo į tarnybą ribose. Pažymėtina, kad tokių teisme nagrinėtų bylų yra ypatingai mažai. Išskirtina tai, kad pagrindiniai reikalavimai bylose yra susiję su statutiniams valstybės

⁵⁸ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *Valstybės žinios* 13, 308 (1999).

⁵⁹ „Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-403-1570/2006“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/61383?nr=1>

tarnautojams keliamais reikalavimais. Todėl teismų sprendimai bus nagrinėjami juos siejant su konkrečiais statutiniams tarnautojams statutuose įtvirtintais reikalavimais.

Išanalizavus Lietuvos administracinių teismų praktiką, galima konstatuoti, kad daugiausia ginčų tarp asmenų, kurie siekia įsidarbinti statutinėje valstybės tarnyboje, ir statutinių įstaigų, kurios vienokiais ar kitokiais pagrindais atsisako asmenis priimti tarnauti į statutinę tarnybą, kyla ne dėl statutuose įtvirtintų teisės normų, reguliuojančių priėmimą į statutinę valstybės tarnybą, tačiau dėl poįstatyminiais teisės aktais nustatytų taisyklių ir reikalavimų.

Sveikatos būklės patikrinimo procedūra yra pakankamai aiški, tačiau nemažai ginčų kelia sąvade įtvirtintų ligų ir sutrikimų asmenų, kurie nori tarnauti statutinėje tarnyboje, atžvilgiu taikymo aspektai. Viena iš tokių bylų buvo nagrinėta 2011 metais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo. Administracinėje byloje Nr. I-662-11/2011 Vilniaus apygardos administracinis teismas prašė ištirti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 patvirtinto Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado priedo 17 punkto 2 dalies atitikimą Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui ir Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui. Ginčas kilo dėl to, kad asmuo, siekiantis tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje, nebuvo priimtas į tarnybą ir atrankos procedūra buvo nutraukta, kadangi Centrinė medicinos ekspertizės komisija priėmė ekspertizinį sprendimą ir kandidatą pripažino netinkamą tarnybai dėl sulėtėjusios raidos dėl baltymų ir energetinių medžiagų trūkumo. Toks ekspertinis sprendimas buvo priimtas dėl kandidato ūgio neatitikimo numatytiems standartams, kadangi moterims taikoma 155 cm žemutinė ūgio riba, o vyrams – 160 cm. Teismas, išnagrinėjęs bylą nustatė minėto sąvado normos prieštaravimą Vidaus tarnybos statutui. Šiuo atveju buvo nuspręsta, kad asmeniui, siekiančiam tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje, keliamas reikalavimas būti tinkamos sveikatos būklės privalo būti proporcingas jo būsimoms pareigoms. Asmens sveikatos būklei turi būti keliami tokie reikalavimai ir standartai, kurie yra būtini pareigybės aprašyme numatytoms funkcijoms atlikti. Pažymėtina ir tai, kad Sąvade dėl žemo ūgio asmuo buvo pripažįstamas netinkamu pagal visas skiltis, neišskiriant ir nevertinant ar tai yra būtina asmens būsimų pareigų atlikimui. Todėl teismas pasisakė, kad *„nesant objektyvių duomenų, jog nurodytas ūgis [...] savaime yra pagrindas konstatuoti esant tokią sveikatos būklę, kuri neleidžia eiti pareigų vidaus tarnyboje, nepriklausomai nuo to, į kokias konkrečias pareigas asmuo pretenduoja, nėra proporcinga priemonė siekiamam tikslui – kad pretenduojantis į vidaus tarnybą būtų tokios sveikatos būklės,*

kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje“⁶⁰. Pažymėtina tai, kad 2012 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo dar vieną bylą, susijusią su jau minėta Centrinės medicinos komisijos išvada dėl asmens pripažinimo netinkamu tarnybai pagal reikalavimo ūgiui neatitikimą. Vadovaujantis LVAT 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimu Sąvado 17 punktą buvo pakeistas nustatant, kad asmuo, pripažįstamas tinkamu tarnybai pagal III skiltį. Pabrėžtina ir tai, kad minėtas Sąvadas apskritai buvo keičiamas nuolat mažinant asmens sveikatos būklei keliamus reikalavimus. Apskritai, statutiniams valstybės tarnautojams teisės aktais nustatyti ypatingai aukšti standartai sveikatos būklei. Kai kurie susirgimai ar ligos, numatytos Sąvade kelia tam tikrų abejonių jų tikslingumu. Tuo tarpu statutiniam valstybės pareigūnui jau dirbančiam statutinėje tarnyboje, sveikatai taikomi reikalavimai yra ženkliai mažesni, galimos įvairios išimtys. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas byloje Nr. I-3-502/2016 sprenddamas dėl Sąvado priedo 36.1 punkto atitikimo konstituciniams teisinės valstybės, proporcingumo ir asmenų lygybės principams, rėmėsi ne tik teisės aktais, nacionalinių ir užsienio teismų jurisprudencija, bet ir tos srities specialisto išvadomis. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad pakankamai svarbu, sprendžiant dėl asmens sveikatos būklės, yra itin išsamiai išanalizuoti bei įvertinti asmens susirgimų pobūdį bei galimybę asmeniui, turinčiam tam tikrų susirgimų, vykdyti statutines pareigas. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama, ar asmens sveikatos būklė ir esančios ligos trukdys jam vykdyti pareigybės aprašyme numatytas funkcijas.

Autorės nuomone, ginčų, susijusių su asmens sveikatos būklės atitikimu keliamiems reikalavimams, kyla todėl, kad Sąvade ligos ir sveikatos sutrikimai nustatyti remiantis Tarptautiniu ligų klasifikatoriumi, pateikiant juos formaliai, tačiau nedetalizuojant. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad statutuose įtvirtintas reikalavimas asmenims, siekiantiems dirbti statutinėje valstybės tarnyboje, būti tinkamos sveikatos būklės yra vienareikšmiškai reikalingas, tačiau jo nesuabsoliutinant ir taikant tik tokia apimtimi, kuria būtų užtikrintas tinkamas pareigų atlikimas.

Dar viena aktuali Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėta byla yra susijusi su reikalavimu kandidatui būti tinkamo fizinio pasirengimo. Pareiškėja kreipėsi į teismą dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus pavaduotojo sprendimo, kuriuo jai nebuvo leista dalyvauti konkurse, panaikinimo. Šioje byloje buvo nustatyta, kad kandidatė į statutinę tarnybą, neatvyko į fizinio pasirengimo patikrinimą, nors apie tai elektroniniu paštu informavo atsakingus asmenis. Pažymėtina, kad fizinio pasirengimo tikrinimą ir keliamus reikalavimus reglamentuoja Tarnybos Kalėjimų departamente

⁶⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-662-11/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/248781?nr=1>

prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiose įstaigose organizavimo taisyklės. Šiose taisyklėse numatyta galimybė pareigūnui atidėti fizinio pasirengimo tikrinimą, jei jo vykdymo metu pareigūnas serga, atostogauja ir kitais atvejais. Tačiau nėra numatyta galimybė asmeniui, kuris pretenduoja į tarnybą, atidėti fizinio pasirengimo tikrinimo jam susirgus. Tuo tarpu Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiose įstaigose organizavimo taisyklėse numatyta, kad asmeniui neatvykus į fizinio pasirengimo tikrinimą dalyvauti konkurse negalima. Šiuo atveju teismas netenkino pareiškėjos skundo, nes „*nenustatymas galimybių dėl tam tikrų priežasčių atidėti fizinio pasirengimo patikrinimą kitam laikui nelaikytinas šios teisės normos spraga*“⁶¹. Taigi, tai, kad teisės akte nėra reglamentuotos tam tikros aplinkybės ar tam tikri klausimai, savaime nereiškia, kad teisės aktas negali būti taikomas ir būtina jį keisti. Šiuo atveju teismo pozicija patvirtino teisės akto išbaigtumo kriterijų.

Statutuose įtvirtintas reikalavimas būti nepriekaištingos reputacijos yra pakankamai detalus, tačiau vertinamas ir aiškinamas pakankamai skirtingai. Minėtas teisinis reglamentavimas kelia nemažai klausimų dėl nepriekaištingos reputacijos taikymo ir aiškinimo. Šiuo aspektu Lietuvos vyriausiam administraciniam teisme buvo nagrinėta keletas bylų, susijusių būtent su asmeniui keliamu reikalavimu būti nepriekaištingos reputacijos. Administracinėje byloje Nr. A-552-1874/2013 buvo vertinamas pareiškėjo veikimas priešingai tuo metu galiojusiame administracinių teisės pažeidimų kodekse reglamentuotoms elgesio taisyklėms. Asmuo buvo ne kartą baustas administracine tvarka, tačiau jam net ir pradėjus mokytis aukštojoje mokykloje pagal Policijos veiklos studijų programą, jis vėl keturis kartus buvo nubaustas. Teismas šioje byloje konstatavo „*kad tai, jog pareiškėjas studijų metu nenustojo daryti administracinių teisės pažeidimų, pagrįstai įvertinta kaip pareiškėjo reputaciją kompromituojanti informacija*“⁶². Tuo tarpu kitoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo byloje Nr. A-520-2294/2012 taip pat buvo nagrinėjamas nepriekaištingos reputacijos vertinimo klausimas. Asmens nepriekaištinga reputacija buvo vertinama du kartus. Pirmą kartą jam stojant į vidaus tarnybą ir sudarant mokymosi sutartį. Asmuo tuo metu buvo padaręs kelis administracinės teisės pažeidimus, tačiau buvo įvertintas kaip tinkamas mokytis Vidaus tarnybos statuto nustatyta tvarka. Antrą kartą asmuo buvo vertinamas jau baigęs mokymo įstaigą ir pretenduojantis į pareigas vidaus tarnybos įstaigoje. Mokymosi laikotarpiui asmens padaryti dar keli administracinės teisės pažeidimai buvo įvertinti kaip jo ne nepriekaištinga reputacija. Šiuo atveju teismas pasisakė, kad „*įstatymuose numatyti administraciniai teisės pažeidimai yra labai įvairūs; ne kiekvienas administracinis*

⁶¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-328-143/2016“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1206555?nr=1>

⁶² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-1874/2013“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/747063?nr=1>

*teisės pažeidimas (inter alia ne kiekvienas Kelių eismo taisyklių pažeidimas) savaime reiškia, jog yra pagrindas konstatuoti, kad asmuo, padaręs administracinius teisės pažeidimus, yra ne nepriekaištingos reputacijos Vidaus tarnybos statuto prasme*⁶³. Taigi tiek vienu, tiek ir kitu atveju nepriekaištingos reputacijos vertinimo pagrindinis aspektas buvo administracinis teisės pažeidimas bei tokių pažeidimų skaičius bei pobūdis. Asmens, pretenduojančio į statutinę tarnybą, padaryti administracinės teisės pažeidimai turi būti vertinami atsižvelgiant į pažeidimų padarymo aplinkybes ir tai lėmusius veiksnius. Statutuose nenumatyta administracinių teisės pažeidimų vertinimo kriterijai, kuriais remiantis būtų galima vienareikšmiškai priimti sprendimą dėl asmens padarytų administracinių teisės pažeidimų laikymo ne nepriekaištinga reputacija. Bet kuriuo atveju, įstaigos vadovui, vertinančiam asmenį, pretenduojantį į statutinę valstybės tarnybą toje įstaigoje, suteikiama diskrecijos teisė vertinti ar asmens padaryti administracinės teisės pažeidimai nesuderinami su nepriekaištingos reputacijos institutu ir toks asmuo negali eiti statutinio valstybės tarnautojo pareigų.

Atliekant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos analizę pastebėta, kad ginčai priėmimo į statutinę valstybės tarnybą lygmenyje kyla ne vien tik dėl pretendentų atitikimo ar neatitikimo toms pareigoms keliamiems bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams, tačiau ir dėl pačios konkurso ar atrankos procedūros teisėtumo. Kaip jau buvo minėta, priėmimo į statutinę valstybės tarnybą procedūra nėra išsamiai reglamentuota tiesiogiai statute, bet įtvirtinta poįstatyminiuose teisės aktuose. Tačiau toks teisinis reguliavimas nesumenkina asmens teisės ginti galimai pažeistą jo teisę į statutinę valstybės tarnybą. Priešingai, statute įtvirtinta galimybė visus dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą kylančius ginčus spręsti teisės aktų nustatyta tvarka. Taigi, nors priėmimo į statutinę valstybės tarnybą procedūra yra pakankamai aiškiai reglamentuota poįstatyminiais teisės aktais, tačiau kyla ginčų dėl atrankos ar konkurso komisijos narių nešališkumo ir objektyvaus pretendentų vertinimo. Paprastai atrankos ar konkurso komisija sudaroma iš 5 ar daugiau skirtingo pavaldumo įstaigos darbuotojų. Pretendentų vertinimas yra individualus – kiekvienas komisijos narys pretendentą vertina savarankiškai. Komisijos narių vertinimų skirtingumas ar vienodumas negali būti laikomas šališkumu vienam konkrečiam pretendentui. Pažymėtina, kad ginčijant konkurso ar atrankos komisijų rezultatus, šališkumo buvimas turi būti įrodytas remiantis objektyviais įrodymais, o ne asmeninėmis abejonėmis. Kaip pavyzdį galima pateikti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 metais nagrinėtą administracinę bylą Nr. A (1)-643-05,

⁶³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-520-2294/2012“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/391686?nr=1>

kurioje teismas pasisakė, kad „*kitoks nei kitų komisijos narių vertinimas savaiame negali būti pripažintas aplinkybe, liudijančia komisijos nario šališkumą.*“⁶⁴

Pažymėtina ir tai, kad paprastai konkurse ar atrankoje į laisvas statutinio valstybės tarnautojo pareigas dalyvauja ne vienas pretendentas, tačiau laimėtoju pripažįstamas tik geriausiai pasirodęs bei komisijos įvertintas asmuo. Pretendentai pokalbyje su komisijos nariais dalyvauja po vieną, todėl atrankos ar konkurso nelaimėjusiam asmeniui gali kilti tam tikrų abejonių jo skaidrumu.

Dar vienas pagrindas skųsti konkurso ar atrankos rezultatus yra pačių konkurso ar atrankos procedūros organizavimo ir vykdymo numatančių teisės normų pažeidimas. Kiekvienu atveju individualiai turi būti vertinama ar pažeista teisės norma yra pakankamas pagrindas pripažinti konkurso rezultatus negaliojančiais. Turėtų būti vertinama ne tik pačios teisės normos pažeidimas, tačiau ir tai, kokias pasekmes jis sukelia konkurse ar atrankoje dalyvaujantiems pretendentams. Vis tik sprendžiant dėl konkurso ar atrankos procedūrų atitikimo juos reguliuojantiems teisės aktais, teismai vertina ne tik formaliąją prasme, tačiau ir per kitų konkurse ar atrankoje dalyvavusių asmenų teisių ir teisėtų interesų prizmę. Jau minėtoje byloje teismas pasisakė, kad „*nustaćius, kad procedūros pažeidimas konkurso eigos ir rezultatų iš esmės neįtakojo ir nepažeidė konkurse dalyvavusių ar trečiųjų asmenų teisių bei teisėtų interesų, konkurso rezultatai neturėtų būti naikinami*“⁶⁵.

Išskirtina ir tai, kad vienas iš pagrindų, skundžiant konkurso ar atrankos rezultatus, sutinkamas Lietuvos teismų jurisprudencijoje yra reikalavimai, keliami pretendentams į statutinę valstybės tarnybą ir numatyti konkrečios pareigybės aprašyme. Keliose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtose bylose kaip pagrindas naikinti konkurso ar atrankos rezultatus buvo reikalavimas turėti tam tikrą išsilavinimą. Kaip jau buvo minėta nagrinėjant pačius statutiniams valstybės tarnautojams keliamus reikalavimus, reikalavimas turėti tam tikrą išsilavinimą sietinas su pačių pareigų statutinėje tarnyboje tinkamu atlikimu. Paprastai, skelbiant konkursą ar atranką nurodomas toms pareigoms eiti nustatytas pareigybės aprašymas. Pareigybės aprašyme numatytas išsilavinimas turi būti būtinas numatytoms funkcijoms vykdyti. Įstaigos vadovas, naudodamasis jam suteikta diskrecijos teise, tvirtina pareigybės aprašymą, kuris sudaromas ne konkrečiam asmeniui, bet pareigoms vykdyti. Taigi, reikalavimo išsilavinimui įtvirtinimas turi būti pagrįstas objektyviomis aplinkybėmis – pareigybės aprašyme nustatytų pareigų vykdymo. Kaip jau buvo minėta, pareigybės aprašymas negali būti keičiamas atrankos ar konkurso procedūrų metu. Toks keitimas būtų pagrindas pripažinti konkurso ar atrankos rezultatus niekiniais. Taip pat tai pažeistų kitų asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės

⁶⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A (1)-643-05.“ Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/50181?nr=1>

⁶⁵*Ibid.*

tarnybą teisėtus interesus. Siekiant išsamiai įvertinti konkurso ar atrankos rezultatų panaikinimą pareigoms keliamo išsilavinimo aspektu, paminėtina Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A(1)-643-05. Teismas nurodė, kad „[...] klaidingas būtino išsilavinimo nurodymas šiuo atveju ne susiaurino, bet praplėtė pretendentų ratą [...]”⁶⁶. Taigi šioje byloje, neteisingas išsilavinimo konkrečiai pareigybei užimti nurodymas nebuvo laikomas pažeidžiančiu kitų pretendentų teises ir teisėtus lūkesčius.

Dar vienas teismų jurisprudencijoje nagrinėtas klausimas susijęs suterminais per kuriuos asmuo, sėkmingai praėjęs atranką ar laimėjęs konkursą, turi būti paskirtas į pareigas. Poįstatyminiuose teisės aktuose apibrėžti terminai per kuriuos asmuo, sėkmingai praėjęs atranką ar laimėjęs konkursą turi būti priimamas į pareigas. Kaip ir pačios atrankos ar konkurso procedūros, taip ir terminų tiesiogiai statutai nereguliuoja. Asmuo, laimėjęs konkursą ar atranką turi teisę būti priimtas į pareigas ir šis terminas negali būti vilkinimas. Kiekvienai statutinių pareigūnų grupei gali būti nustatyti skirtingi priėmimo į tarnybą terminai. Priimant asmenį į Kalėjų departamentui pavaldžią įstaigą yra nustatytas 14 dienų priėmimo terminas. Tačiau tais atvejais, kai tikrinama asmens, laimėjusio konkursą, nepriekaištinga reputacija, pretendentas į pareigas turi būti paskirtas ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo Specialiųjų tyrimų tarnybos išvados gavimo dienos. Vilniaus apygardos teismas 2015 m. sausio 26 d. sprendime administracinėje byloje Nr. I-3409-764-2015 pasisakė, kad „[...] ne kiekvienas formalios procedūros pažeidimas yra pagrindas pripažinti priimtą administracinį aktą neteisėtu, jeigu įstatymas tiesiogiai nenustato tokios procedūros pažeidimo pasekmės.“ Atsižvelgiant į teismo aiškinimą darytina išvada, kad kiekvienu atveju sprendžiant dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą termino praleidimo turi būti vertinama kokios priežastys ir pasekmės tai lėmė. Jeigu tuo laikotarpiu paaiškėja aplinkybės, dėl kurių asmuo negali būti paskirtas statutiniu valstybės tarnautoju, priimamas sprendimas neskirti jo į pareigas. Toks sprendimas turi būti priimtas laikantis nustatytų terminų. Tuo atveju, kai terminas yra praleidžiamas, turi būti vertinama ar termino praleidimo priežastys lėmė asmens neskyrimą į pareigas ar kita su asmeniu susijusi ir tik po konkurso paaiškėjusi informacija dėl kurios asmuo negali užimti laimėtų pareigų.

Atliktas teismų jurisprudencijos vertinimas suponuoja išvadą, kad ginčai dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą vis tik kyla dėl statutuose ir pareigybės aprašymuose pretendentams keliamų reikalavimų, o visi kiti sprendimų apskundimo pagrindai vertintini kaip šalutiniai. Teismų pozicija keliamų reikalavimų klausimu yra vienoda bei formuoja tam tikras išvadas. Viena iš jų, autorės nuomone, yra tai, kad analizuojant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimus bylose dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą, pažymėtina tai, kad

⁶⁶„Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A (1)-643-05.“ Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/50181?nr=1>

didžioji dalis žemesnės instancijos teismų sprendimų palikti nepakeisti. Galime daryti prielaidą, kad tiek pirmos instancijos teismai, tiek ir apeliacinės teismai vienodai aiškina ir vertina statutais apibrėžtų reikalavimų, keliamų kandidatams į statutinę valstybės tarnybą, taikymą. Tuo tarpu, kalbant apie reikalavimą asmeniui būti nepriekaištingos reputacijos, net ir teismui kyla abejonių dėl šio reikalavimo aiškinimo. Todėl, autorės nuomone, yra būtinas aiškus ir nedviprasmiškas šio reikalavimo įvirtinimas statute. Vertinant teismų jurisprudenciją, pažymėtina ir tai, kad ne vienoje byloje, sprendžiant klausimus dėl asmens atitikimo ar neatitikimo vieniems ar kitiems keliamiems reikalavimams, vis tik sprendimas nepriimti asmens į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje yra panaikinamas dėl netinkamo jo įforminimo. Darytina išvada, kad statutinės įstaigos vadovas savo sprendimą nepriimti asmens į tarnybą, įtvirtina netinkamai, nesilaikydamas teisės aktams nustatytų reikalavimų.

Atsižvelgiant į nagrinėtus pavyzdžius, pažymėtina tai, kad teismų sprendimai bylose, susijusiose su priėmimu į statutinę valstybės tarnybą, yra ypatingai svarbūs, formuojantys teismų praktiką priėmimo į statutinę valstybės tarnybą srityje. Galima paminėti tai, kad bylų dėl priėmimo į valstybės tarnybą yra ženkliai daugiau, tačiau jos susijusios su pačių konkursų vykdymo skaidrumu. Tuo tarpu, bylų dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą pagrindą sudaro keliamų reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į statutinę valstybės tarnybą, nepakankamas aiškinimas statute. Atsižvelgiant į tai, teismų formuojama praktika yra svarbi, o jos pagrindu statute ar poįstatyminiuose aktuose įtvirtinti reikalavimai yra nuolat keičiami, tikslinami.

Autorės nuomone, ypatingai mažą bylų dėl priėmimo į statutinę valstybės tarnybą lemia tai, kad asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės tarnybą, skaičius yra mažesnis nei asmenų, pretenduojančių į valstybės tarnybą. Be to, asmuo, pretenduojantis į statutinę valstybės tarnybą, ir į ją nepriimtas, pakartotinai jau nebepretenduoja į statutinės pareigas kitoje įstaigoje, kadangi keliami reikalavimai asmeniui yra pakankamai vienodi. Asmeniui, kuris dėl sveikatos būklės yra pripažintas netinkamas tarnybai, galimybės pretenduoti į pareigas kitoje įstaigoje nėra. Tuo tarpu valstybės tarnautojas, neišlaikęs bendrųjų gebėjimų testo, jį gali pakartotinai laikyti. Arba asmuo, surinkęs nepakankamai balų pokalbio metu, gali dalyvauti konkurse kitoje įstaigoje. Be to, asmeniui, siekiančiam pareigų statutinėje tarnyboje, keliami standartai yra aukšti, atitikimas jiems yra kruopščiai ir visapusiškai vertinamas.

Apibendrinant pasakytina tai, kad pagrindiniai teismuose nagrinėti klausimai dėl asmenų priėmimo į statutinę valstybės tarnybą yra susiję su statute reglamentuotais reikalavimais, kurie keliami kandidatams į statutinę tarnybą. Nors priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus pagrindais ginčų teismuose nagrinėta labai mažai, tačiau formuojama praktika yra ypatingai svarbi, sudaranti prielaidas teisės aktų, reguliuojančių statutinių valstybės tarnautojų priėmimą į statutinę tarnybą, kaitai ir tobulinimui. Vis tik

daugiausia abejonių kelia reikalavimas asmeniui būti nepriekaištingos reputacijos. Skirtinguose statutuose nepriekaištingai reputacijai keliami reikalavimai skiriasi, taip pat skirtingai jie yra vertinami ir diskrecijos teisę turinčių įstaigų, priimančių į statutinės pareigas asmenis, vadovų. Asmens, bausto administracine tvarka, nepriekaištingos reputacijos vertinimas kelia daugiausia ginčų ir teismų yra interpretuojamas skirtingai. Siekiant išvengti arba sumažinti teismuose nagrinėjamų bylų skaičių, statutuose turėtų būti nustatyti asmens, bausto administracine tvarka vertinimo kriterijai.

IŠVADOS

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, kad ginamieji tyrimo teiginiai iš dalies pasitvirtino. Tuo pagrindu suformuluotos šios pagrindinės išvados:

1. Statutiniams valstybės tarnautojams keliami daug aukštesni reikalavimai ir standartai sveikatos būklei, fiziniam pasirengimui ir nepriekaištingai reputacijai nei karjeros valstybės tarnautojui. Bendrieji ir specialieji reikalavimai, taikomi asmenims, pretenduojantiems į statutinę valstybės tarnybą, yra būtini, tačiau turėtų būti aiškiai suformuluoti, atitikti poįstatyminiais teisės aktais patvirtintas rekomendacijas. Specialiųjų ir bendrųjų reikalavimų būtinumas turi būti pagrįstas reikalingumu konkrečioms pareigoms atlikti, o jų taikymas nepažeistų asmenų lygiateisiškumo principo.

1.1. Asmens, bausto administracine tvarka, nepriekaištingos reputacijos vertinimas nėra įtvirtintas statute ir specialiuosiuose įstatymuose, todėl kelia daugiausia nesutarimų vertinant asmens, pretenduojančio į statutinę valstybės tarnybą, nepriekaištingos reputacijos aspektu.

1.2. Daugiausia ginčų teismuose kyla dėl asmeniui, pretenduojančiam į statutinę valstybės tarnybą, keliamo reikalavimo būti nepriekaištingos reputacijos. Skirtinguose statute ir specialiuosiuose įstatymuose nepriekaištingai reputacijai keliami reikalavimai skiriasi, taip pat skirtingai jie yra vertinami ir diskrecijos teisę turinčių įstaigų, priimančių į statutinę pareigą asmenis, vadovų.

1.3. Atliktas tyrimas parodė, kad nacionalinių teismų jurisprudencija asmens, bausto administracine tvarka, atitikimą nepriekaištingai reputacijai nors ir vertina skirtingai, tačiau nustato pagrindines gaires, kaip turėtų būti vertinami administraciniai nusižengimai. Pagrindiniai vertinimo kriterijai turėtų būti administracinių nusižengimų skaičius, pobūdis, padarymo laikas, o jų įtvirtinimas tiesiogiai statute ir specialiuosiuose įstatymuose užtikrintų vienodą asmenų, baustų administracine tvarka, vertinimą. Toks teisinis reguliavimas galėtų padėti sumažinti administracinių bylų, susijusių su nepriekaištingos reputacijos vertinimu, nagrinėjamų teismuose skaičių.

2. Išanalizavus asmenims, pretenduojantiems į statutinę valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus, keliamus reikalavimus, taikomas atrankos procedūras, priėmimo tvarką, labiausiai išsiskiria priėmimas į tarnybą pagal Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymą.

2.1. Asmenims, pretenduojantiems į diplomatinę tarnybą, keliami reikalavimai, skiriasi lyginant su kitiems statutiniams valstybės tarnautojams keliamais reikalavimais. Diplomatiniams pareigūnams netaikomi fizinio pasirengimo, tinkamos sveikatos būklės reikalavimai tokia apimtimi, kokia yra taikoma kitiems statutiniams valstybės tarnautojams.

2.2. Asmenys, priimti į tarnybą pagal Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymą neturi viešojo administravimo įgalinimų sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu tokia apimtimi, kokia tokius įpareigojimus turi kiti statutiniai valstybės tarnautojai.

2.3. Asmenims, pretenduojantiems į diplomatinę tarnybą, didesne apimtimi yra taikomas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, tiek sprendžiant dėl asmens tinkamumo tarnybai, tiek ir asmeniui, jau priimtam į diplomatinę tarnybą.

2.4. Diplomatinė tarnautojų priskyrimas statutiniams valstybės tarnautojams laikytinas netikslingu, pertekliniu vertinant priėmimo į statutinę valstybės tarnybą aspektu ir lemia netinkamą jų vertinimą.

3. Išanalizavus asmenų, pretenduojančių į statutinę valstybės tarnybą, galimybes ginti teisę būti priimtam į statutinę valstybės tarnybą pažymėtina, jog šiuos ypatingus santykius su valstybe galima ginti tik teismine tvarka, tiesiogiai kreipiantis į teismą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sprendimai priimti asmenį į statutinę valstybės tarnybą arba atsisakyti tai daryti, ne visuomet atitinka individualiam teisės aktui taikomus reikalavimus.

4. Statutuose numatytas teisinis statutinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą reglamentavimas nėra išsamus. Statutuose neapibrėžtas valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą sritis reguliuoja kiti teisės aktai – Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas, Lietuvos Respublikos darbo kodeksas arba poįstatyminiai teisės aktai. Tačiau toks reguliavimas kelia nesutarimų aiškinant ir vertinant priėmimą į statutinę valstybės tarnybą reglamentuojančius teisės aktus, todėl tuose valstybės tarnybos srityse statutinių valstybės tarnautojų teisinio statuso ir kitų klausimų teisingas teisinis reglamentavimas privalo būti įtvirtintas specialiuosiuose įstatymuose ir statutuose.

PASIŪLYMAI

1. Šiuo metu statutuose įtvirtintas teisinis asmeniui, pretenduojančiam į statutinę valstybės tarnybą, keliamų reikalavimų reguliavimas neapima administracine tvarka bausto asmens vertinimo. Siekiant tobulinti statutinių valstybės tarnautojų santykius reguliuojančius teisės aktus, siūlytina statutuose reglamentuoti asmens, pretenduojančio į statutinę valstybės tarnybą, bausto administracine tvarka atitikimo nepriekaištingos reputacijos reikalavimui vertinimo kriterijus. Asmens padarytų administracinių nusižengimų skaičius, aplinkybės, kurioms esant padaryti pažeidimai, administracinių pažeidimų pobūdis, vienodų administracinių nusižengimų pasikartojimo dažnis, paskutinio administracinio pažeidimo padarymo laikas galėtų būti tie vertinimo kriterijai, kuriuos išanalizavus būtų priimamas sprendimas dėl asmens nepriekaištingos reputacijos administracinių nusižengimų prasme. Atsižvelgiant į šiuos kriterijus pateikiamas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XII-1855 12 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas. (Priedas Nr. 1)

2. Asmenys, priimami į valstybės tarnybą pagal Lietuvos Respublikos Diplomatines tarnybos įstatymą, yra laikomi statutiniais valstybės tarnautojais. Tačiau diplomatiniam pareigūnui netaikomi reikalavimai sveikatos būklei, fiziniam pasirengimui. Taip pat nemažai klausimų, susijusių su diplomatine tarnyba reguliuoja Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Atsižvelgiant į tai, tikslinga būtų atlikti diplomatinį pareigūnų „išstatutinimą“ priskiriant dalį pareigūnų karjeros valstybės tarnautojams, o kitą dalį politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojams.

3. Atsižvelgiant į tai, kad sprendimai priimti asmenį į statutinę valstybės tarnybą arba atsisakyti tai daryti, ne visuomet atitinka individualiam teisės aktui taikomus reikalavimus, organizuoti mokymus įstaigų vadovams supažindinant su naujausiais teisėkūros reikalavimais.

4. Siekiant, kad statutinėje valstybės tarnyboje dirbantys pareigūnai būtų kompetentingi ir turėtų žinių bei gebėjimų pavestoms funkcijoms vykdyti, būtina sudaryti galimybes mokytis pagal tokias mokymo programas, kurios būtų parengtos atsižvelgiant į vykdomų pareigų pobūdį ir tarnybos specifiką.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės Žinios* 33, 1014 (1992).
2. „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas,“ *Valstybės Žinios* 66, 2130 (1999).
3. „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymas“, *Valstybės Žinios* 45, 1708 (2002).
4. „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos tobulinimo koncepcija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 2 d. nutarimu Nr. 715,“*Valstybės Žinios* 69, 3440(2010).
5. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas Dėl valstybės projektų, finansuotinių pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.1-VRM-01-V „Valstybės tarnybos sistemos stiprinimas“, sąrašo Nr. 02 patvirtinimo,“ *Valstybės žinios* 32, 1520(2010).
6. „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas. Specialiųjų tyrimų tarnybos statutas,“ *Valstybės Žinios* 38, 1656 (2003).
7. „Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statuto patvirtinimo įstatymas. Valstybės saugumo departamento statutas,“ *Valstybės Žinios* 73, 3101(2002).
8. „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas. Vidaus tarnybos statutas,“ *Valstybės Žinios* 42, 1927(2003).
9. „Lietuvos Respublikos Seimo statutas,“ *Valstybės Žinios* 15, 249(1994).
10. „Lietuvos Respublikos tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto patvirtinimo įstatymas. Tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statutas,“ *Valstybės Žinios* 39, 1088(2000).
11. „Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinės krašto apsaugos tarnybos statutas,“ *Valstybės Žinios* 73, 3348 (2003).
12. „Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas,“ *Valstybės Žinios* 94, 2917 (2000)
13. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 60, 1945 (1999).
14. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 13, 308 (1999).
15. „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 1931 (2000).
16. „Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas,“ *Valstybės Žinios* 7, 140 (1999).

17. „Pataisos pareigūnų įvadinio mokymo organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2015-08-21 įsakymu Nr. V-309“.
18. „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 2569 (2002).
19. „Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 33, 1250 (2002).
20. „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas,“ *Valstybės žinios* 73, 2517 (2004).
21. „Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 112, 1982 (2002).
22. „Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas,“ *Valstybės žinios* 105, 3019 (1999).
23. „Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 92, 2848 (2000).
24. „Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 102, 3935 (2006).
25. „Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymas,“ *Valstybės žinios* 33, 759 (1995).
26. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus ar kitą statutinę tarnybą, mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursuose ar statutinės įstaigos vadovo siuntimu kitoje švietimo įstaigoje, pareigūnams ir pareigūnams, įtrauktiems į vidaus reikalų ministerijos kadru rezervą, buvusiems pareigūnams, gražinamiems į tarnybą ar siekiantiems atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą, kursantams, sąvado patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 101, 4569 (2003).
27. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, Žiūrėta <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1824c080cc0611e583a295d9366c7ab3>
28. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1824c080cc0611e583a295d9366c7ab3>
29. „Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2016 metų sausio 12 d. įsakymas Nr. 2-12 „Dėl atrankos į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas tvarkos patvirtinimo“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/00397ca0aff311e6b844f0f29024f5ac> [žiūrėta 2017-04-06]

30. „Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1K-233 „Dėl konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklių patvirtinimo“, TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C6CEE85FBEE0>
31. „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2003 m. gegužės 28 d. įsakymas Nr. 92 „Dėl konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatų patvirtinimo“, TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7fc5380020bc11e5b336e9064144f02a>
32. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 1R-59 „Dėl pataisos pareigūnų tarnybos organizavimo taisyklių ir pataisos pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo komisijos nuostatų patvirtinimo“, TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b09d3fd0be8911e4bde5b7a24f3fe3f3>
33. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. 1V-256 „Dėl atrankos į laisvas vidaus tarnybos sistemos pareigūno, vykdančio kriminalinę žvalgybą, pareigas tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3a6c74b0fb0611e5a52397090a2fa158>
34. „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 1V-13 „Dėl vidaus tarnybos sistemos pareigūnų tarnybos organizavimo taisyklių patvirtinimo“, TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b86d7620b83f11e5a6588fb85a3cc84b>
35. Usonytė Jovita. *Centralizuotos atrankos į valstybės tarnautojų pareigas perspektyvos*. Žiūrėta 2017 kovo 28 d. http://www.ttvam.lt/uploads/documents/mokslina_veikla_studentu_mokslina_veikla/teise_studentu_akimis_2010_spaudai.pdf#page=129
36. Nakrošis Vitalis. *Lietuvos valstybės tarnyba: sėkmės paslaptys ir tolesnio vystymo alternatyvos*. Viešoji politika ir administravimas, 2009, Nr. 27.
37. Laurinavičius Alfredas. *Europos politinės, kultūrinės tradicijos standartai ir šalių statutinių institucijų (įstaigų) administravimo tobulinimas* // Jurisprudencija, 2005, Nr. 73 (65).
38. Raipa Alvydas. *Šiuolaikinio viešojo valdymo pokyčių kryptys ir tendencijos* // Viešoji politika ir administravimas, 2009, Nr. 30.
39. Cardona F. *Priėmimo į valstybės tarnybą sistemos ES valstybėse ir kai kuriose šalyse kandidatėse*. Žiūrėta 2017 kovo 24 d. <http://www.oecd.org/dataoecd/52/38/36762257.pdf>
40. Jan-Hinrik Meyer-Sahling, Nakrošis Vitalis. *Lietuvos valstybės tarnyba: sėkmės paslaptys ir tolesnio vystymo alternatyvos*. Žiūrėta 2017 kovo 11 d. http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa27/VPA_Nr.27_V.Nakrosis_p.7-15.pdf
41. Jan-Hinrik Meyer-Sahling, Nakrošis Vitalis. *Lietuvos valstybės tarnyba ir jos modernizavimo gairės*. Viešoji politika ir administravimas, 2009, Nr. 27
42. Van-Biesen G. *Europos Personalo atrankos tarnyba. Valstybės tarnybos atrankos procedūrų apžvalga Europos Sąjungos kontekste*. Žiūrėta 2017 kovo 3 d.

<https://www.sigmaweb.org/dataoecd/52/41/36762476.pdf>

43. Budbergytė Rasa, Šakočius Alvydas., Žilinskas D. *Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos komentaras*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2004.
44. Kisielytė A. Kuo išsiskiria statutiniai tarnautojai? Valstybės tarnybos aktualijos. 2008.
45. Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras 1 dalis. Vilnius: Teisės institutas, 2000.
46. Laurinavičius Alfredas. *Globalizacijos iššūkiai keičia nacionalinių valstybių saugumo funkcijos*. Valstybės tarnybos aktualijos. 2008, Nr. 13. 88.
47. Laurinavičius Alfredas. *Tarnybinė teisė: Statutinės valstybės tarnybos teisinis reguliavimas*. Vilnius. LTU, 2003.
48. Šukytė Rūta., Rudnickienė Lina. *Viešosios organizacijos darbuotojų atranka ir adaptacija*. Journal of Management, 2010, Nr. 1(17).
49. Laurinavičius Alfredas. Statutinių valstybės tarnybų pareigūnų karjeros ypatumai. Jurisprudencija, 2002. 35(27).
50. Misiūnas Eimutis. *Policijos pareigūnų teisinis statusas: daktaro disertacija*. Soc. Mokslai: teisė (01,S). Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2010.
51. Petrošius D. *Teisėsaugos institucijų darbuotojų, dirbančių su konfidencialia informacija, priėmimo į darbą ypatumai*. Jurisprudencija. 2002. 35(27). 40(32).
52. *Valstybės tarnyba Lietuvoje: praeitis ir dabartis*. Vilnius: UAB „Akritas“, 2007.
53. Masiulis Kęstutis. *XXI amžiaus iššūkiai Lietuvos valstybės tarnybai*. Viešoji politika ir administravimas, 2007, Nr. 22.
54. Backunaitė Eglė. *Administracinių reformų viešajame sektoriuje raida: konvergencijos ir divergencijos paieškos*. Viešoji politika ir administravimas, 2006, Nr. 18.
55. Vanagas Ramūnas. *Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus tarnautojų verbavimo ir atrankos sistemos tobulinimas*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2009, Nr. 2 (15).
56. Glebovė Neringa. *Valstybės tarnybos samprata ir valstybės tarnautojo statuso ypatumai*. Teisė, 2010, Nr. 76.
57. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai ir įstatymams“. LRKT. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>
58. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo" (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2006 m. birželio 28 d. redakcija) patvirtinto konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 "Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai". LRKT. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta483/content>

59. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Žiūrėta 2017 vasario 17 d. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta393/content>

60. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymų 38 straipsnio 4 dalies ir Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 36 straipsnio 4 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *Valstybės žinios* 100, 2791 (1998).

61. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRKT. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta352/content>

62. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 222 „Dėl kandidato į Vyriausybės atstovus“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsniui“. LRKT. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta560/content>

63. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-12-21/2004“. Žiūrėta 2017 vasario 12 d. <http://www.infolex.lt/praktika/test/Default.aspx?Id=20>
64. „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2007 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-821-513/2007“. Žiūrėta 2017 vasario 12 d. <http://www.infolex.lt/praktika/test/Default.aspx?Id=20>
65. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A (1)-643-05“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/50181?nr=1>
66. „Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-403-1570/2006“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/61383?nr=1>
67. „Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-1993/2006“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/756804?nr=1>
68. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-281-07“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/81797?nr=1>
69. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-749/2008“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/86482?nr=1>
70. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugsėjo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63 – 915/2008“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/89564?nr=3>
71. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1834/2008“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/90925?nr=1>
72. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63–1906/2008“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/91251?nr=2>
73. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-438-379/2010“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/151506?nr=1>
74. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1143/2010“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/170094?nr=1>
75. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-2006/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/194142?nr=1>
76. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 07 d. nutartis administracinėje byloje, Nr. A-146-258/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/194895?nr=1>

77. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-997/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/199001?nr=1>
78. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-662-11/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/248781?nr=1>
79. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-3172/2011“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/296516?nr=1>
80. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-492-1993/2012“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/386409?nr=1>
81. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-520-2294/2012“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/391686?nr=1>
82. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-1874/2013“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/747063?nr=1>
83. „Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2014 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-1328-342/2014“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/939170?nr=1>
84. „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-3409-764/2015“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1148394?nr=1>
85. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-328-143/2016“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1206555?nr=1>
86. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-3-502/2016“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1211015?nr=1>
87. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-66-520/2016“. Žiūrėta 2017 kovo 23 d. <http://www.infolex.lt/tp/1342549?nr=1>
88. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006-07-03 Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas“, Administracinių teismų praktika Nr. 9. 2006.
89. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl tarnybinių ginčų, apibendrinimas“, Administracinių teismų praktika, 2013.
90. Europos Žmogaus Teisių Teismas. Sprendimas byloje Žičkus prieš Lietuvą. Pareiškimo Nr. 26652/02. Žiūrėta 2017 kovo 24 d. <http://www.teismai.lt/lt/tarptautiniu-teisminiui-institucijusprendimai/eztsprendimai/>

91. Valstybės tarnautojų skaičius. Valstybės tarnybos departamentas. Prieiga per internetą, Žiūrėta 2017 kovo 26 d. <http://statistika.vtd.lt/index.html>
92. Žodynas. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2017 kovo 15 d. <http://dictionary.sensagent.com>

ANOTACIJA

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjama valstybės tarnautojų priėmimą į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus, identifikuoti dabartinio reglamentavimo problematika ir pateikti jų priėmimo tvarkos į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus tobulinimo pasiūlymai. Išnagrinėta valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus teisinis reglamentavimas, atlikta valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus ir kitų valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarkos lyginamoji analizė, apibendrinta suformuota teismų praktiką valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus srityje, bei identifikuoti valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus galiojančios tvarkos trūkumai, problemos ir pateikti jų sprendimo pasiūlymai.

Darbą sudaro įvadas, trys skyriai su poskyriais, tyrinėjimo pagrindu suformuotos išvados, pasiūlymai ir literatūros sąrašas.

Darbo apimtis – 65 p.

ANNOTATION

The thesis examines the civil servants in the public service in accordance with the statutes and the special laws, to identify the problems of the current regulations and to submit their admission procedures in the public service by the statutes and laws of the specific suggestions for improvement. Examined civil servants in the public service in accordance with the statutes and with the specific laws of legal regulation, made of civil servants in the public service in accordance with the statutes and with the specific laws and other civil servants in the public service procedures for comparative analysis, summarizes the jurisprudence of civil servants in the public service by statutes and special laws in thea rea, and the identification of civil servants in the public service in accordance with the statutes and with the specific laws in force procedures, the problems and submit proposals for their solution.

The work consists of an introduction, three chapters with subdivisions, exploration formed the basis of the findings, suggestions and references.

Work size - 65 p.

Pudzinskienė A. Priėmimas į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus/Viešosios teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. Dr. I. Deviatnikovaitė, - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Viešosios teisės katedra, 2017. – 60 psl.

SANTRAUKA

Baigiamajame darbe nagrinėjami priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus teisiniai pagrindai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymu bei statutinių tarnybų ypatumus reglamentuojančiais statutais, kitais teisės aktais bei teisine literatūra darbe atskleidžiama ne tik priėmimas į statutinę valstybės tarnybą, skirtingų statutinių tarnybos santykių panašumai ir skirtumai, bet ir analizuojama asmenų, siekiančių tarnauti statutinėje valstybės tarnyboje, galimybė ginti galimai pažeidžiamą teisę būti priimtam į pareigas statutinėje valstybės tarnyboje. Taip pat nagrinėjama nacionalinių teismų jurisprudencija priėmimo į statutinę valstybės tarnybą aspektu ir pateikiami priėmimo į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus tobulinimo pasiūlymai.

Darbu nustatyta, kad statutinius tarnybos santykius reguliuoja atitinkamų tarnybų statutai. Statutuose įtvirtinti griežtesni priėmimo į tarnybą reikalavimai nei Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pagrindu priimamiems valstybės tarnautojams. Tai sąlygoja, ta aplinkybė, kad statutinėje tarnyboje dirbantys tarnautojai turi viešojo administravimo įgaliojimų sau nepavaldžių asmenų atžvilgiu. Asmenims, pretenduojantiems į statutinę valstybės tarnybą, taikoma atrankos ar konkurso sistema yra išskirtinė, taikoma tik statutiniams pareigūnams, jos metu vertinamas asmens atitikimas keliamiems reikalavimams, o pati procedūra leidžia atrinkti tik labiausiai pareigoms tinkančius asmenis. Asmuo, nepriimtas į statutinę valstybės tarnybą turi teisę skųsti tik įstaigos vadovo sprendimą, kuriam keliami teisės aktams taikomi reikalavimai ir neatitikimas jiems laikomas pagrindu spręsti dėl asmens kandidatūros pakartotinai.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei pasiūlymai. Darbas papildomas tyime naudotų mokslinių ir publicistinių šaltinių bei teismo nutarčių ir nutarimų sąrašu.

ADMISSION TO THE CIVIL SERVICE IN ACCORDANCE WITH THE STATUTES AND THE LAWS OF THE SPECIAL

(ALITA PUDZINSKIENĖ)

SUMMARY

The work found that dealt with the adoption of the civil service in accordance with the statutes and the special laws of the special pleas. In accordance with the law of the Republic of Lithuania on public service and the particularities of the statutory bodies governing policies, laws, and legal literature work disclosed not only the statute civil service, staff relations of the different statutory similarities and differences, but also to analyse the individuals seeking to serve in the public sector, the possibility of statute to protect potentially vulnerable to the right to be admitted to the office in the public service statute. As well as the jurisprudence of national courts concerned in the adoption of the statute civil service and shall be submitted to the adoption of the civil service statutes and special laws in accordance with the specific proposals for improvement.

The work found that the statutory service relationships governed by the statutes of the respective services. The adoption of the statutes establish more stringent requirements than in the service of the Republic of Lithuania on the basis of the legislation of the Civil Service Act, civil servants. This is a result of the fact that the staff members working in the Office, statute has the powers of public administration made by individuals themselves. Persons in the civil service, shall apply to the selection or invitation system is exceptional, applies only to officials during the statute seen in the person's compliance with the requirements for, and the same procedure allows the selection of only the most suited to the position. The person is taken into statute the civil service have the right to appeal against the decision of the head of the institution, which is only subject to law requirements and to deal with them on the basis of non-compliance shall be deemed on the nominations. At the end of the work draws conclusions and proposals.

Additional research and the work of the study used publicistic sources and court orders and judgments.

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XII-1855
12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS**

2017 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas

Papildyti 12 straipsnio 1 dalį 7 punktu ir jį išdėstyti taip:

„7) „asmenį, kuris baustas už vienerūšius administracinius nusižengimus ne mažiau kaip 3 kartus arba padaręs ne mažiau kaip 5 skirtingus administracinius nusižengimus, jei nuo paskutinio nusižengimo padarymo nepraėję daugiau kaip 1 metai.“

2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 2018 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017 -04 -

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),
Teisės fakulteto Teisės ir valdymo programos

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentė Alita Pudzinskienė

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto magistro baigiamasis darbas

„Priėmimas į valstybės tarnybą pagal statutus ir specialiuosius įstatymus“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų

metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)